

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**EVLİ KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI VE SOSYAL
KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

CAN TARAKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2021

**EVLİ KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI VE SOSYAL
KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

CAN TARAKÇI

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET ÇAKICI

LEFKOŞA
2021

KABUL VE ONAY

Can TARAKÇI tarafından hazırlanan "***Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Sosyal Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi***" başlıklı bu çalışma ,..../06/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Prof. Dr. Mehmet Çakıcı (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü

.....
Yrd. Doç. Dr. Ayhan Çakıcı Eş (Başkan)
Girne Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

.....
Yrd. Doç. Dr. Asra Babayiğit
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü

.....
Prof. Dr. Hüsnü Can Başer
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Can TARAKÇI

TEŞEKKÜR

Her zaman olduğu gibi tez sürecimde de emeklerini üstümden esirgemeyen babam Hüsnü Tarakçı ve annem Seher Tarakçı'ya sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Başta danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Çakıcı olmak üzere Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü hocalarıma emeklerinden ötürü teşekkürü borç bilirim.

ÖZ

EVLİ KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI VE SOSYAL KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada, evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın evreni ve örneklemini, Türkiye'nin Sakarya ilinde yaşayan gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilen 100 evli kadın oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler; Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma kapsamında tanımlayıcı istatistiklerden, parametrik olmayan testler, korelasyon analizinden faydalanılmıştır.

Analizler sonucunda evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasında ilişki bulunmuştur. Cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi gibi demografik değişkenler ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasında anlamlı farklılıklar görölmektedir. Araştırma sonucunda ise evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı boyutları arasında negatif yönlü bir anlamlı ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet algısı, Kaygı, Sosyal Kaygı

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MARRIED WOMEN'S GENDER PERCEPTIONS AND SOCIAL CONCERNS

In this study, the relationship between married women's perceptions of gender and social anxiety was examined. The universe and sample of the study consists of 100 married women living in Sakarya, Turkey, selected by random sampling method. The data used in the research; It was obtained with the Socio-Demographic Information Form, the Gender Perception Scale, and the Social Anxiety Scale. Within the scope of the research, descriptive statistics, non-parametric tests and correlation analysis were used.

As a result of the research, a relationship was found between the gender perceptions and social anxiety of married women. Gender, education level, income level etc. There are significant differences between demographic variables such as gender perception and social anxiety.

Keywords: Perception of gender, Anxiety, Social Anxiety

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ	
BİLDİRİM	
TEŞEKKÜR	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO DİZİNİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Sınırlılıklar	3
1.5 Tanımlar	3
2. BÖLÜM	4
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	4
2.1 Toplumsal Cinsiyet Algısı.....	4
2.1.1 Cinsiyet kavramı.....	4
2.1.2 Toplum kavramı.....	5
2.1.3 Toplumsallaşma (sosyalleşme) süreci.....	7
2.1.4. Toplumsal cinsiyet kavramı	9
2.1.5 Toplumsal cinsiyet rolleri.....	12
2.1.6 Toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile ilgili kavramlar.....	14
2.1.6.1 Kalıp yargı	14
2.1.7 Cinsiyet ayrımı.....	16
2.1.7.1. Cinsel yönelim	17
2.2 Sosyal Kaygı	19
2.2.1 Sosyal Kaygı Tanım ve Tarihçe.....	19
2.2.2 Kuramlarla Sosyal Kaygı	20

2.2.2.1 Psikanalitik Kuram	20
2.2.2.2. Davranışçı Kuram.....	20
2.2.2.3 Bilişsel Davranışçı Kuram	20
2.2.3 Biyolojik Kuram	21
2.2.3.1 Sosyal Kaygı Tanı Kriterleri	21
2.2.4 Sosyal kaygının Etiyolojisi	22
2.2.5 Sosyal Kaygı Prevelansı.....	23
3. BÖLÜM	24
YÖNTEM.....	24
3.1 Araştırmanın Modeli.....	24
3.2 Evren ve Örneklem.....	24
3.3 Veri Toplama Araçları	26
3.3.1 Sosyo-Demografik Bilgi Formu	26
3.3.2 Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)	26
3.3.3 Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği.....	26
3.4 Veri Toplama İşlemi	26
3.5 Verilerin Analizi	27
4. BÖLÜM	28
BULGULAR.....	28
5. BÖLÜM	34
TARTIŞMA.....	34
6. BÖLÜM	38
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	38
6.1 Sonuç	38
6.2 Öneriler	39
KAYNAKÇA.....	40

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin demografik özellikler.....	25
Tablo 2. Normallik dağılımının incelenmesi	27
Tablo 3. Toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi	28
Tablo 4. Eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki farklılıkların incelenmesi	29
Tablo 5. Çalışma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi	30
Tablo 6. Çocuk sahibi olma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi	31
Tablo 7. Aile yapısı ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi	32
Tablo 8. Evlenme şekli ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi	33

KISALTMALAR

TCAÖ: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

SKÖ: Sosyal Kaygı Ölçeği

p: Anlamlılık

ss: Standart sapma

sd: Standart hata

1. BÖLÜM

GİRİŞ

“Toplumsal cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet farkındalığı” temalarına ilgiyi artıran araştırmalar, kadın ve erkeğe toplumda farklı roller, özellikler ve sorumluluklar verilmesine ve farklı şekillerde ele alınmasına dayanmaktadır (Zeybekoğlu, 2012). Fetal dönemden itibaren cinsiyet hayatın her anında önemlidir. Toplumun ve kültürün etkisiyle insanların çevreye yönelik davranışlarını, algılarını ve tutumlarını etkiler. Bu nedenle toplumsal cinsiyet rolleri sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimi gibi birçok alanda uygulanabilmektedir (Aydilek, Çiftçi ve Özkan, 2011).

İçinde yaşadıkları toplum, birer birey olarak kadın ve erkeğin nasıl davranması ve düşünmesi gerektiğine dair normlar içerir. Kadın ve erkeğin toplumsal beklentilerini ve toplumsal yapısını ortaya koyar (Akın ve Demirel, 2003). Sosyal alanda dayatılan kadın imajı, kadınların bilişlerini, duygularını ve operasyonel tutumlarını ihmal edebilir ve ruh sağlıklarını etkileyebilir.

Kadınların içinde yaşadıkları topluma göre cinsiyet rollerinin kültürel özellikleri onların ruh sağlıklarını etkileyebilmektedir (Akın ve Demirel, 2003; Zeybekoğlu, 2012). Kadınlara yüklenen bu roller kaygıya sebep olabilmektedir. Kadınlar üstlendikleri bu rolleri seyahat ederken bile yanlarında taşımak zorundadırlar ve bu durum başka bir toplum içerisine girildiğinde, başka bir kültürle karşılaşıldığında sosyal kaygıya sebep olabilmektedir. Sosyal kaygı, NP İstanbul Hastanesi resmi sayfasında yer alan açıklamada, kaygı bozuklukları içinde tanımlanmıştır.

Sosyal kaygı, sosyal fobi ve sosyal anksiyete olarak da adlandırılmaktadır. Fobiler, belli durumlarda yaşanan korkular olduğundan, sosyal fobi de sosyal ortamlarda yaşanan kaygı olarak tanımlanabilmektedir. Sosyal fobinin genel belirtilerine bakıldığında; Kişi yeni bir ortama girdiğinde kaygı yaşar, sıkıntı duyar ve kişinin endişelilik hali söz konusudur. Kaygı bozuklukları içinde kişiyi en çok zarara uğratan kaygı türü sosyal kaygıdır. Diğerlerinin tam aksine bireyin toplumsal ilişkilerini doğrudan etkilemektedir. Kişinin yaşamış olduğu sosyal kaygı düzeyinin yüksek olması, karşı cinsle iletişim kurmayı engellemekte, sosyal ortam içerisinde etkileşim

kurmayı zorlaştırmakta ve yalnızlığa sebep olmaktadır Sosyal kaygı yaşayan bireyler özellikle aile ilişkilerinde, çocuklarıyla olan ilişkilerinde problem yaşarlar (Noyes ve Hoehn-Saric, 1998). Bu bağlamda bu araştırmada, evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasında ilişki var mıdır sorusuna cevap aranacaktır.

1.1 Problem Durumu

İçerisinde yaşadıkları toplum, birer birey olarak kadın ve erkeğin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğine dair normlar içerir. Kadın ve erkeğin toplumsal beklentilerini ve toplumsal yapısını ortaya koyar (Akın ve Demirel, 2003). Sosyal alanda dayatılan kadın imajı, kadınların bilişlerini, duygularını ve operasyonel tutumlarını ihmal edebilir ve ruh sağlıklarını etkileyebilir. İçinde yaşadıkları topluma göre cinsiyet rollerinin kültürel özellikleri kadınların mutluluğu ve ruh sağlığı üzerinde etkili olabilmektedir (Akın ve Demirel, 2003; Zeybekoğlu, 2012).Kadının toplumsal cinsiyet rolleri algısı onun nasıl bir hayat yaşaması gerektiği konusunda bir kısım öğrenilmiş çaresizliklere sebep olabilmektedir. Tüm bunlar kadının psikolojik iyiliğini olumsuz yönde etkileyerek kaygıya sebep olabilmektedir ve yaşanan bu kaygı kadının toplum ile ilişkisini zedeleyebilmektedir. Yaşanılan bu durumlar göz önünde bulundurularak ve evli kadınlardan yola çıkarak sosyo-demografik değişkenler göz önüne alınmıştır ve evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılması bu araştırmanın temel problemidir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin detaylı olarak incelenmesidir. Araştırmanın alt amaçları:

Evli kadınların toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği sosyodemografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

Sosyal Kaygı Ölçeği Kısa Formu sosyo-demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Toplumlar, kültürel yapılarına göre toplumsal roller yaratmaktadır. Kültürel motiflerin yarattığı değerlerden birisi de kadının toplumsal cinsiyet rolleridir. Kadın, toplumun cinsiyet rollerine ilişkin tutumlardan etkilenir ve algısına göre bir yaşam çerçevesi oluşturur. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kadın algısının yarattığı cam tavan sendromu buna örnek verilebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri kadının başta aile olmak üzere iş, sosyal yaşam ve psikolojik iyilik hallerini etkileyebilir. Toplumsal cinsiyet algısı evli kadınlarda eş ve çocuk ile olan ilişkisini etkilemektedir. Kadının toplumsal cinsiyet rolleri algısı onun nasıl yaşaması gerektiği konusunda bir kadına sınırlılıklar yaratabilir. Toplumsal cinsiyet rollerini ve Sosyal kaygı düzeylerini inceleyen çalışmalar mevcuttur fakat önceki çalışmalarda arasındaki ilişki ele alınmamıştır. evli kadınların toplumsal cinsiyet rollerini ele alan araştırmalar çok kısıtlı sayıdadır Bu bağlamda toplumsal cinsiyet algısının evli kadınlarda sosyal kaygıya neden olabileceği düşünülerek bu araştırmanın amacı, evli kadınların toplumsal cinsiyet algılarının sosyal kaygı ile ilişkisinin incelenmesidir. Elde edilecek sonuçlar psikoloji ve sosyoloji literatürüne katkısı açısından önem taşımaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

Bu araştırma 100 katılımcı ile sınırlıdır.

Bu araştırma sosyo-demografik bilgi formunda, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Sosyal Kaygı Ölçeği'nde olan sorularla sınırlıdır.

Bu araştırma evli kadınlar ile sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Toplumsal Cinsiyet Algısı: Bireyin sosyal hayattaki konumu ve başkalarına gösterdikleri duygu, davranış ve düşünce kalıpları sosyal rolleri ifade etse de (Şener, 2012), duygular, tutumlar, davranışlar ve roller arasındaki farklılıklara denir (Ersoy, 2012). 2009).

Kaygı: Kaygı, bireylerin tehlikeli bir durumla karşılaştığında yaşadığı içsel huzursuzluk durumudur (Doğuşan, 2017).

Sosyal Kaygı: Sosyal kaygı, kaygı bozukluğu kategorisine girer. Bir tür genel aşırı kaygıdır. Kişi, belirli bir durum ya da performans nedeniyle başkaları tarafından olumsuz değerlendirileceğine, aşağılanacağına ya da alay edileceğine inanır (Dilbaz, 1997).

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Toplumsal Cinsiyet Algısı

2.1.1 Cinsiyet kavramı

Bireyin biyolojik olan cinsiyeti bağlamında belirlenmekte olan demografik kategori olarak cinsiyet kavramı, toplum içerisinde bu kadar fazla kişiyi ele almakta olan başka herhangi bir sınıflandırmanın olmaması sebebiyle çok büyük bir önem arz etmektedir (Dökmen, 2012).

Toplum içerisinde kadın ve erkeğin davranışları genellikle daha öncesinde belirlenmiş olan biyolojik örüntülerden değil, toplumların değer yargılarından, yasalardan, sanattan, tarihten, evlenme şeklinden, sağlık hizmetlerinden yararlanmak gibi birçok alan ile iç içe geçmiş bir şekilde ortaya serilmektedir (Pınar ve diğerleri, 2008). Tüm bu bütünleşmiş örüntülerin anlaşılabilmesi açısından ilk olarak biyolojik cinsiyetin anlamını ve cinsiyet özelliklerini bilmek çok büyük bir önem taşımaktadır. “Bireyin doğuştan var olan erkek veya kadın olarak göstermiş olduğu genetik özellikler, fizyolojik özellikler ve biyolojik özellikler” olarak tanımlayabileceğimiz cinsiyet kavramı, toplumun iki ana ögesini ele alması açısından farklı disiplinlerce ele alınmakta olan ve birçok farklı yönden incelenmekte olan bir özellik göstermektedir.

Sosyal bilimler açısından da önem arz etmesinin altında yatmakta olan asıl sebep, toplumsal düzenlemelerin her türüsünde diyebileceğimiz cinsiyetin etkisiyle ortaya çıkmakta olan bir farklılaştırmaya rast gelme olasılığından kaynaklanmaktadır (Coşkun ve Özdilek, 2012). Bu sebeple görüşme ve anketler, gözlemlere dayanmakta olan araştırmalar, alan araştırmaları, deneysel olan çalışmalar, laboratuvar araştırmaları gibi çeşitli araştırma türleriyle (Karaçam ve diğerleri, 2012), psikoloji, din, sosyoloji, antropoloji gibi sosyal bilimler alanları ile beraber tıp, biyoloji gibi fen bilimleri diyebileceğimiz alanlarda da sıklıkla cinsiyet konusu mutlaka ele alınmıştır (Dökmen, 2012).

Cinsiyet dediğimiz olgu fiziksel ve biyolojik özellikler açısından kadın olmak veya erkek olmak anlamına gelmektedir. Wienclaw (2011)"e göre cinsiyet olgusu birincil ya da ikincil cinsiyet niteliklerine göre tanımlanmaktadır. Birincil cinsiyet özelliklerine baktığımızda kadınlarda rahim, yumurtalık, vajina, erkeklerdeyse skrotum, testis ve penis olarak adlandırılmakta ve doğuştan gelmekte olan üreme organlarını içine alırken, ikincil cinsiyet özellikleriyse ergenlikle ortaya çıkmakta olan kadınlar için göğüs gelişimi ile kalça genişlemesi, erkeklerdeyse ses kalınlaşması, ademelmalarının oluşumu ve sakal çıkması şeklinde gelişmekte olan yüzeysel farklılıklardır. Maccoby ile Jacklin (1974)'e göre erkek ve kadınların farklılıkları yalnızca üç entelektüel alanda kanıtlanmaktadır bunlar: matematiksel farklılıklar, görsel - uzamsal farklılıklar ve dilbilimsel farklılıklardır. Kadınlar daha çok dilbilimsel becerilerde erkeklerse görsel - uzamsal ve matematiksel olan becerilerde daha iyilerdir. Yazarlar bu sonuçlara kadın ile erkeklerin özelliklerinin karşılaştırılmış olduğu çeşitli çalışmaları oldukça geniş bir yelpazede inceleyip ulaşımlardır (Archer ve Liloyd, 2002).

2.1.2 Toplum kavramı

Yalnızca kişilerin bir araya gelmelerini değil, bu kişilerin arasındaki ilişkileri, davranış kalıplarını ve değerleri ele almakta olan ve sosyolojinin en temel kavramını oluşturan toplum, belli bir kültürü ve birtakım toplumsal kurumu paylaşmakta olan insanların ilişkilerinden oluşmaktadır (Şavran, 2012). Bireyler doğanın karşısında oldukça zayıf kalmakta, dayanışma ve paylaşım ile maddi ve manevi olan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir araya gelmektedir.

Kısaca söylemek istersek bir insanın hayatta kalabilmesi, ihtiyaçlarını tatmin edebilmesi ancak diğer insanların çalışmasıyla mümkündür. Bu durumla birlikte toplumdaki bireyler ortak bir şekilde duyma, sezme, düşünme, görme ve davranışlar yoluyla anlaşabilme, kaynaşma ve uygunlaşmaları sonuçlarını doğurur (Taplamacioğlu, 1969). Bu düzeni sağlayabilmek amacıyla kurulmuş olan toplum; "birey ve birey etkileşiminin örgütlenmiş olan düzeni" olarak tanımlanabilmektedir (İçli, 2005). Yukarıdaki açıklamalardan da görebildiğimiz üzere, toplum insanla doğanın etkileşimlerinin bir ürünüdür, yani "doğa" ve "insan" olarak iki temel öğeden oluşmaktadır.

İnsanlar bir arada bulunarak grupları, gruplar bir arada bulunarak toplumu oluşturmaktadır ve toplumların yapıları buldukları yerin bitki örtüsünden, coğrafi konumundan, ikliminden vb. etkilenmektedir ve bu şartların durumlarına göre ise toplumda yaşamakta olan bireylerin hayatlarını kolaylaştırıp zorlaştırmaktadır (İçli,

2005). Kavramsal olarak incelediğimizde toplum, nispeten kendi kendine yetmekte olan grupların örgütlenebilme düzeylerini tanımlayabilmek için kullanılır. Fakat bu grupların sınırları her zaman göreceli olmaktadır. Bu sebeple sosyologlar, toplumsal olan bir yapıdan söz edebilmek için, aile toplumlarında yakın olan akraba gruplarının arasındaki tipik etkileşimleri, tüm grupların ve alt grupların arasındaki karşılıklı bağımlılıkları baz almaktadırlar. Bununla beraber, İngiliz toplumu, Amerika toplumu gibi, toplum terimi de belli bir devlet otoritesinin altında yer alan faaliyetleri tanımlayabilmek için de kullanılabilir (Holmwood, 2006). Sosyal olan teoride günümüze kadar üzerinde uzlaşmış olan tek toplum tanımı yer almamaktadır, bununla beraber yapılmış olan tanımların belli noktalar üzerinden şekillenmekte olduğunu 9 noktada söyleyebiliriz. Bu temel noktaları şu şekilde sıralayabiliriz (Elliott, 2014):

- Eşitsizlik içeren güç ilişkileri ile egemenliğin kurumsallaşması
- Mantiğın ve baskıların bir araya gelmesi
- Sosyal kurum ile sosyal etkileşimlerin yapılanmış olması
- Dilsel yapılanmaların sosyal düzenlemelere dönüştürülmesi
- Sosyal farklılık ile yapılandırılmış olan düşünce biçimleri
- Ataerkil olanlar tarafından yönetilmekte olan ve cinsiyetler arası eşitsizlikleri teşvik etmekte olan fikir ve ideolojiler
- Sosyal hayatta insan bedenini ve cinsel olan belirtileri kodlayan cinsiyete bağlı olan süreçler
- Sistematik bir şekilde bozulmuş olan iletişim
- Küresel olayların ve yerel olayların kaynaşabilmesini içermekte olan sosyal küreselleşme.

Tüm bu vurgu yapılmış olan noktalar tarih boyunca birçok araştırmacı tarafından masaya yatırılmış olup beraberinde belli özellikleri temel alarak yapılmış olan sınıflandırmaları getirmiştir.

Örnek verecek olursak E. Durkheim toplumları mekanik dayanışmalar üzerine kurulmuş olan toplumlar ile organik dayanışmalar üzerine kurulmuş olan toplumlar olarak iki kısma ayırmış ve işbölümünü temel almışken, F. Tönnies cemiyet ve

cemaat olarak ayırmış olduğu toplumların ırk farklılaşmasına, etnik köken farklılaşmasına ve kültür farklılaşmasının üzerinde durmuştur. H. Spencer ise sını ve askeri toplum olarak adlandırdığı ikili bir ayırmada bulunmuş olup yaptığı ayırımı temelinde yönetim şekli yatmaktayken, R. Redfield'a göre var olan toplumlar şehir ve geleneksel toplumlar olarak iki kısma ayrılmaktadır. K. Marx ise ayırımını oluştururken ekonomik sistemi temel alıp toplumları ilkel komünal toplum, köleci toplum, feodal toplum, kapitalist toplum ve sosyalist toplum olarak ayırmıştır (İçli, 2005).

Daha farklı bir ayırma göreyse teknolojiyi benimsemi düzeylerine göre toplumlar yedi farklı şekilde sınıflandırılabilir;

- (1) avcı - toplayıcı toplumlar,
- (2) kırsal - pastoral toplumlar,
- (3) bahçıvan toplumlar,
- (4) tarım toplumları,
- (5) feodal toplumlar,
- (6) sanayi toplumları
- (7) sanayi sonrası toplumlar (Zgourides ve Zgourides, 2000).

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşması da var olan toplumsal normların kazanılabilmesi ve içselleştirilebilmesi olarak değerlendirilmekte ve kişiler toplum içerisinde cinsiyet konularında kabul edilmiş olan kuralların dışına çıkıp buna göre hareket ederlerse veya bu kurallardan benimsenmesi öngörölmüş olanlardan farklı roller benimserlerse yukarda saydığımız yaptırımların bir veya birkaçıyla karşılaşmaktadır. Bununla beraber toplumsal cinsiyetlerin oluşumu ile toplumsal normların kazanılabilmesi ve içselleştirilebilmesi toplumsallaşma süreçlerinin bir sonucu olarak değerlendirilmiştir (Uluocak ve Aslan, 2011). Bir sonraki başlığın içerisinde bu konu daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.1.3 Toplumsallaşma (sosyalleşme) süreci

Toplumsallaşma kavramının kullanım alanıyla alakalı iki temel yaklaşıma değinmek mümkündür. İlk olanı ve daha fazla kullanılmakta olan yaklaşım bireylerin içerisinde buldukları kültürün ya da toplumun değerlerini, tutumlarını ve normlarını nasıl öğrendikleri ya da nasıl içselleştirebildiklerini sorgulayarak kavramsallaştırmaya ve kültürle uyumlu olan sosyal rolleri ve kültürle uyumlu olan davranmayı nasıl başarabildiklerini sorgulamaya odaklanmaktadır.

Bu yaklaşımda toplumsallaşma bir süreç olarak değerlendirilmekten ziyade kişilerin başına gelebilen bir durum olarak değerlendirilmektedir. İkinci bir yaklaşıma baktığımızda toplumsallaşmanın dilbilimsel kaynaklı olabilecek bir kişilik yansımasının gelişimi olarak kavramsallaştırılabileceğini görmekteyiz. Bu yaklaşım toplumlar ve üyeleri “aynı şeylerin dağıtıcı ve toplayıcı olan üyeleri” şeklinde tanımlamaktadır. Kısaca “toplum ile birey” ve “kimlik ile kültür” ayrı ayrı ya da birbirlerine zıt kavramlar şeklinde değerlendirilemez, tam tersine birbirleriyle işbirliği içerisinde olan ve birbirlerini bilgilendiren yapılardır (Rapley ve Hanse, 2006). Toplumsallaşma (sosyalleşme) kavramı; “kişilerin doğumlarından itibaren davranışlarına yön vermekte olan öğretmen, aile, arkadaş grupları gibi insanlar ile etkileşime girerek üyeleri oldukları toplumlara ait kültürü öğrendikleri bir süreç”tir. Bu etkileşimin sayesinde hem kişilerin benlik gelişimi sağlanmış olur hem de kültür bir nesilden diğer bir nesile aktarılmış olur (Şavran, 2012). Tischler (2011)’e göre “çocuklara içerisinde bulunmakta oldukları toplumun birer bireyi olarak davranmaları için gerekli olan zihinsel becerileri, fiziksel becerileri ve sosyal becerileri öğreten süreç” toplumsallaşmanın süreci olarak adlandırılmaktadır.

Yaygın olan görüşün aksine hiç kimse dünyaya bir öğretmen, suçlu veya asker olarak doğmaz, bütün bunlar ancak sosyalleşme süreçlerinin bir parçası olarak öğrenilmektedir. İçli (2005)’ye göre toplumsallaşma özelliklerini dört başlığın altında toplamamız mümkündür. Bu başlıkları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Her birey içerisinde bulunmakta olduğu toplum tarafından toplumsallaştırılmaktadır yani toplumsallaşma belli bir toplum için söz konusu olmaktadır.
- Toplumsallaşma hayat boyu devam etmekte ve gelişimin herhangi bir aşamasında sonlanabilen bir yapı olarak ele alınmamalıdır. Yani kısaca toplumsallaşma bir süreci ifade etmektedir.
- Her kişinin kendisine özgü olan bir kişilik gelişimi olsa da toplumsallaşma kavramı bireylerin farklı özellikleri üzerine eğilmez, bireylerin gelişimlerinin benzerlikleriyle ilgilenir.
- Toplumsallaşma kişinin dürtülerine ve ihtiyaçlarına değil toplumun ihtiyaçlarına vurgu yapar, kişiyi ise bu duyguları öğrenebilmesindeki yetenekliliği açısından inceler. Toplumsallaşmanın gerçekleşebilmesinde henüz sosyalleşmemiş kişilere toplumun kurallarını, uygun görülen davranışlarını, normlarını vb. aktarabilecek kişiler önemli kaynakları oluşturmaktadır. Bu kaynaklarsa önem seviyelerine göre iki kümeden oluşmaktadır (Aziz, 1982): Birincil kümeler: En başta aile olmak üzere yaşlıları,

arkadaşları, okulu, oyun gruplarını içermektedir. Bu bireylerin iç içe oldukları ve yüz yüze, sık sık ve uzun süreli iletişimde buldukları grupları birincil kümeler olarak değerlendirmekteyiz. Kişi ve birincil kümeler ortak olan amaçlar paylaşabilmekte ve ortak yaşayabilmektedir. Kişiler en çok çocukluk dönemlerinde bu kümelerin etkisini hissederler. İkincil kümeler: Sık sık, yüz yüze ve uzun süreli ilişkilerin yerine daha az sıklık ile, çok daha kısa süreli ve uzaktan iletişimde bulunulan ve birincil kümelere kıyasla sayı olarak daha kalabalık grupları oluşturan ikincil kümelere yakın akrabaları, tanışılan kişileri, dernekleri, siyasi partileri, bireye başka insanlar tarafından söz edilen tanımadığı bireyleri vb. olarak örneklendirebiliriz.

Bazen herhangi bir insan temasına sahip olmadan, "vahşi doğa" içerisinde yaşamakta olan ve yıllar sonra bulunmuş olan çocukların örneklerine literatürde rastlayabilmekteyiz. En çok bilinen örneklerden birisi de 1798 yılında Fransa'da bir ormanda bulunmuş olan ve "Aveyron'un Vahşi Çocuğu" şeklinde isimlendirilen Victor'dur. Victor gibi olan "toplumsallaşamamış" çocuklar genelde bir insan görünümünden daha fazla bir hayvan görünümündedir, ilk keşfedildikleri dönemlerde daha çok çıplak kalmayı tercih ederler, konuşabilme yetileri yoktur, kişisel bakım ve hijyen duygularına sahip değildirler, aynaya baktıklarında kendilerini tanıyamazlar, akıl yürütebilme yetenekleri çok az gelişmiştir veya hiç gelişmemiştir ve en önemlisi de kendilerini "hayvandan insana dönüştürebilme" girişimlerine yalnızca kısmen tepkide bulunurlar (Zgourides ve Zgourides, 2000).

Bütün bu olumsuz durumların altında yatmakta olan asıl sebepse toplumsallaşma süreçlerinden geçmemiş olmalarıdır. Toplumsallaşma sürecine baktığımızda kuramsal olarak çocuğu "çevrelerince üzerlerine yazılmayı beklemekte olan boş levhalar" olarak görmektedir. Çocuklar bu süreçte yalnızca toplumun normlarını, değerlerini değil aynı zamanda kendilerine yüklenmekte olan cinsiyet ile bu cinsiyete özgü olan davranışları da öğrenmektedir (Bilton ve diğerleri, 2009). Bu sebeple cinsiyet ayrıştırma sürecinin sonraki başlık olarak incelenmesi daha faydalı olacaktır.

2.1.4. Toplumsal cinsiyet kavramı

Yeni hayat tarzlarının ve kalıplarının yaşanmakta olduğu ve modernleşmenin devamında karşılaşılmakta olan küresel çağda, ikili ilişkilerin daha çok bireysellik etrafında toplanmaya başladığı ve cinsiyetin de eskiden olduğu gibi genel geçer olan özelliklerle tanımlanamayacağı, bireyin kendisine ait bir olgu şeklinde ön plana çıkmakta olduğu görülmektedir.

Bu dönemde kodlanmış olan kadınsılık ve erkeksilik özelliklerinin kalıcı olmadığına çıkarımına odaklanılmaktadır. Kısaca kadın ve erkek sadece belli kalıpların içerisine

girmek yerine birbirinden farklı toplumları gözlemleyebilmekte ve küresel olan modelleri kendisine referans alabilmektedir. Böylece biyolojik ve fiziksel kalıplardan çıkıp yeni kimlikler de kazanabilmektedir (Kara, 2012).

Kişilerin önce içerisinde buldukları toplumların beklentilerini karşılamaya çalışma, devamındaysa kendilerini tanımlayabilme çabası içerisinde bulunmaya başlamış olduğu bu süreci açıklamakta olan kavramsa toplumsal cinsiyettir. Literatür “toplumsal cinsiyet (gender)” kelimesinin ilk kez Yunan Sofistler tarafından beşinci yüzyılda dişilik, erillik ve orta şeklinde yapılmakta olan bir üçlü sınıflandırmada kullanılmış olduğu öne sürülmektedir. Fransızca ve Almanca’da “nötr (neuter)” olan kategori Latince’ye “hiçbiri (neither)” olarak geçmiştir (Archer ve Lloyd, 2002). Bununla beraber kelimeyi köken olarak incelediğimizde, yaklaşık olarak 1300’lerde Eski Fransa’da sınıf, çeşit, tür anlamına gelmekte olan “gendre” kavramı, Latince’de sıra, aile, ırk, rütbe yerinde kullanılan “genus” kavramı ve Aristoteles’in “genos” kavramları öne çıkmış bazı kavramlar olarak sıralamak mümkündür (Online Ethymology Dictionary).

Zeybekoğlu (2012)’na göre toplumsal cinsiyet kavramını ilk kez Robert Stoller ortaya atmıştır. Stoller (1968)’a göre toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik çağrışımların yerine daha çok kültürel ve psikolojik çağrışımlara sahip bir terimdir. Cinsiyetleri ifade etmek için uygun olan kavramlar “kadın ile erkek” ise toplumsal cinsiyeti ifade etmek için uygun olabilecek kavramlar “erkeksilik ile kadınsılık” olmalıdır. Stoller kavramın literatüre girebilmesini sağlamış olsa da kavram asıl olarak 1970’lerin başlarında Ann Oakley ile popülerliğe sahip olmuştur. Kadın ile erkek sınıflandırması yerine kullanılması gerekmekte olan erkeksilik ve kadınsılık toplumsal cinsiyet kavramının temelini oluşturmaktadır ve bir toplumsal cinsiyet meselesidir.

Cinsiyetin değişmezliği karşısında toplumsal cinsiyetin zaman, yer ve kültüre göre değişebilir özelliği öne çıkmaktadır (Oakley, 1998). Her ne kadar sınıflar gibi toplumsal cinsiyetin kökleri de 19. Yüzyıla dayansa ve sosyal hayatı açıklayabilmenin merkezinde olması ve sorgulanması 1960’larla beraber gerçekleşse de birçok toplum araştırmacısı için kişilerin hayatlarında ırk, sınıf ve etnik kökene oranla daha çok etkili olduğu düşünülmekte olduğu için toplumsal cinsiyet kavramı en önemli sosyal sınıflandırma kriteri kabul edilmektedir (Evans, 2006).

Bu kavram ortaya atılmadan önce kadınlar ve erkekler temel alınarak yapılmakta olan karşılaştırmalar, bu kavramın ortaya atılması ile birlikte sadece birey olma boyutundan sıyrılmış daha sonrasında hem bireyi hem de toplumu ele alacak hale gelmiştir. Böylece yalnızca biyolojik olan farklılıklar değil algı, ilgi, yetenek vb.

farklılıklar bu temelin üzerinden kendisine inceleme alanları bulmuştur (Erol, 2008). Kısaca toplumsal cinsiyet, “bir toplumda kadınların ve erkeklerin, toplumsal hiyerarşi içerisinde olan yerlerinin, cinsiyet farklılıklarına göre tanımlanabilmesi” şeklinde ifade edilmektedir (Erol, 2008). Cinsiyet (sex) biyolojik ve genlerle alakalı özelliklerden oluşmakta olan farklılıklar çerçevesinde oluşmuşken, toplumsal cinsiyet (gender) kavramı toplumun kendisi tarafından türetilen, temelinde eşitsizliğin olduğu vurgulanan kadınlık ile erkeklik ilişkilerini içermekte olan kavramdır.

Toplumsal cinsiyet alanlarında yapılmış olan çalışmaları incelediğimizde toplumsal cinsiyete ilişkin var olan önyargılar sebebiyle ikinci plana atılması ve kadınları olumsuz yönlerde etkilemesi toplumsal cinsiyetin bir sonucudur (Zeybekoğlu, 2012). Wharton (2005)'in görüşlerine göre toplumsal cinsiyet, temelini cinsiyetteki farklılıklarının oluşturduğu, bu farklılıkları sürdürmekte olan ve bu ayrımları kendisine temel olarak eşitsizlik ilişkilerini düzenlemekte olan bir “sosyal uygulama sistemi” dir. Bu tanıma baktığımızda özellikle vurgulanması gereken üç önemli nokta bulunmaktadır.

Bunlardan ilki, toplumsal cinsiyet sabit olan bir durum olmasıyla beraber aynı zamanda bir süreci de ifade etmektedir yani cinsiyet devamlı yeniden üretilmektedir. İkinci olaraksa toplumsal cinsiyet yalnızca basit bir özellik olmasının da ötesinde toplumsal yapıların her seviyesinde etkili olmaktadır. Son olaraksa incelenmesi gerekmekte olan nokta toplumsal cinsiyet kavramının eşitsizlik ilişkilerini düzenlemekte olmasıdır. Benzer olan bir kavramsal yaklaşımı ele almış olan Hoogland (2008)'e göre ise toplumsal cinsiyetin genişlemekte olan etki alanı üç tane iç içe geçmiş ve aynı zamanda hareket eden özelliklerden oluşmaktadır. Bu özelliklerden birincisi toplumsal cinsiyet kavramının sübjektif olmasıdır, kişiler hem bireysel hem de kolektif bir şekilde kendilerini toplumsal cinsiyetlerin aracılığı ile ifade etmektedirler. Toplumsal cinsiyet kavramının sosyal bir değişken şeklinde işlev görmesi de ikinci özellik sayılabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet farklı diğer ayrımlar hariç, ikili cinsiyet ayrımına göre farklılaşan-birçok bireyin farklı sosyal pozisyonları benimsediğini ve tabakalı olan bir sosyokültürel dünyada farklı bir şekilde ve büyük bir ölçüde önceden karar verilmiş olan hayatları sürdürdüğünü varsaymaya olan eğilimini yapılandırmaktadır. Üçüncü olaraksa toplumsal cinsiyet kavramı kadın veya erkek olmanın kadın ya da erkek olarak bir sınıflandırmaya tabi tutulmanın kültürel simgelerini ve anlamlarını belirlemektedir. Kadınların ve erkeklerin toplumda gösterdikleri hareketlerin temel kaynağı toplumsal cinsiyetle ilgili araştırmaların temelini oluşturmaktadır.

Kadın ile erkeğin doğal bir şekilde mi farklı olduğu yoksa içerisinde buldukları toplumca mı farklı yetiştirildikleri, erkeklerin savaşçı ve işçilik vb. gibi toplumda iş yapmakta olan, kadınlarınsa bakımla ilgili işleri üstlenen bir konumda olmalarının doğalarının gereği olup olmadığı, duygusal olan farklılıkların (erkeklerin daha agresif, rasyonel, mantıklı ve kadınların daha sezgisel ve duygusal olmaları) öğretilmiş olan bir durum mu yoksa doğalarının gereği oluşmuş bir yapı mı olduğu, dünyadaki erkeklerin yerinin dışarda çalışmak kadınların yerininse evde bakım işleriyle ilgilenmek olup olmadığı gibi birçok soru toplumsal cinsiyet - cinsiyet ayrımlarını belirginleştirebilmek amacıyla araştırılmaktadır (Slattery, 2003). Sorulan bu soruların yanıtlarını kullanarak toplumsal cinsiyet kavramının kuramsal çerçevesine de ulaşabiliriz (Uluocak ve Aslan, 2011).

Butler (2004), toplumsal cinsiyet kavramının ne birisinin 'ne olduğunu' ne de „neye sahip olduğunu” belirtmekte olan bir kavram olmadığını vurguladığı çalışmasında toplumsal cinsiyet kavramını kadınsılığın ve erkeksiliğin kromozomal, hormonal, psişik ve edimsel doku formlarıyla beraber üretildiği ve doğallaştırılmış olduğu bir mekanizma şeklinde tanımlamaktadır. Bu kısma kadar olan bütün tanımların ve bilgilerin ışığında cinsiyet ile toplumsal cinsiyet kavramlarının farklı önemli noktalarda ayrıldığını söylemek doğru olacaktır. Cinsiyet kadınları ve erkekleri ayırmakta olan biyolojik özellikleri açıklamaktadır ve kromozom, hormon, anatomi, üreme sistemi ve diğer fiziksel olan bileşenleri baz almaktadır. Toplumsal cinsiyetse toplumsal yapının içerisindeki kadın ve erkekle ilişkilendirilmiş olan psikolojik, kültürel ve sosyal özelliklere karşılık gelmektedir. Cinsiyet kişileri kadın ve erkek, toplumsal cinsiyetse dişil ve eril olarak sınıflandırmaktadır. Biyolojik özellikler ile cinsiyet atfedilmekte olan bir durum, toplumsal cinsiyetse sonradan öğrenilmekte olan bir durum şeklinde ifade edilmektedir (Lindsey, 2010).

2.1.5 Toplumsal cinsiyet rolleri

Kişilerin sosyal hayatlarındaki konumları, diğer insanlara karşı sergilemekte oldukları duyguları, davranışları ve düşünce kalıpları toplumsal rollerini belirtirken (Şener, 2012), doğuştan gelmeyip sonradan kazanılmış olarak kültürlerin cinsiyetlere uygun gördüğü duygular, tutumlar, davranışlar ve roller arasında olan farklılıklarsa toplumsal cinsiyet farklılıkları şeklinde isimlendirilmektedir (Ersoy, 2009).

Ann Oakley ise toplumsal cinsiyeti betimlerken kadınlık ve erkeklik arasındaki eşitsiz olan toplumsal bölünmeleri inceleyerek cinsiyet kavramının toplumsal roller arasındaki asimetrik dağılımını vurgulamıştır (Uluocak ve Aslan, 2011).

Toplumsal gelişmelerin ışığında kadınların ve erkeklerin görevleri ve sorumlulukları da değişim geçirmekte, kadınların çalışma hayatına katılımı, teknolojik gelişmelerin belli işleri oldukça kolaylaştırması, kişilerin aile ile beraber değil tek başına yaşamlarını devam ettirmeye başlamaları gibi birçok etmen bu değişimi etkilemektedir. Bütün bu etmenler araştırmacılar açısından da üzerinde durulması gerekmekte olan başlıklar şeklinde ele alınmaktadır.

Güzel (2014)'e göre bütün bu etmenlerin ön plana çıkmasıyla beraber 1980 sonrasındaki antropoloji ve diğer birçok bilim dalında cinsiyetle toplumsal cinsiyet "toplumsal cinsiyet rolleri" ile beraber değerlendirilmektedir. Kadınlara ve erkeklere içerisinde buldukları toplumlar tarafından atfedilmiş olan anlamları ve önemleri kavramsallaştırmış olan toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik farklılıklardan kaynaklanmakta olan "doğal ve normal" algısıyla özdeşleştirilmiştir. Bununla beraber bu toplumsal cinsiyet rollerini kültür, tarih, ekonomi ve siyaset içeren bir alt yapı ile birleştirebilmekteyiz.

Toplumsal olan gelişmelerin etkisiyle bu rollerin de doğal olduğu ve normal olduğu algısı da güçlenmektedir. Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet kavramları üzerinde yapılan tartışmalar daha çok nedensellik konusunun üzerine odaklanmıştır (Dökmen, 2012). Tartışmaların sonucunda gelinmiş olan noktada ise çözüm yolu olarak, cinsiyetle bağlantılı bir şekilde kullanılmakta olan kavramların içeriği kavramların kullanım amaçlarıyla bağlantılı bir hale gelmektedir. Eğer kavram cinsiyet özelliklerini incelemiyorsa doğuştan getirilen özelliklere odaklanmakta ve fizyolojik noktaları, biyolojik noktaları ve psikolojik noktaları ele alırken, toplumsal konularla ve kültürel konularla bağlantılı bir şekilde gereklilikleri, nitelermeleri ve kazanımları ele almamışsa toplumsal cinsiyet rollerine ve tutumlarına vurgu yapılmış olduğu söylenebilir (Ersoy, 2009). Cinsiyet, kişinin biyolojik özellikleriyle alakalı olup doğuştan gelmekte olan bir yapıyken toplumsal cinsiyet rolleri kişinin çevresi ile etkileşimleri sonucunda oluşan toplumsal olan bir yapıdır (Aydilek, Çiftçi ve Özkan, 2011).

Toplumsal cinsiyet rolleri kavramını ilk kez 1955'te Psikolog John Money "bir insanın cinsellik ile alakalı özellikleri içerecek fakat bu özelliklerle sınırlandırılmayacak bir şekilde kendisini erkek veya kadın statülerine sahip olarak ortaya koymayı amaçlayarak yaptığı veya söylediği her şey"i belirtebilmek amacıyla öne sürülmüştür. Money, toplumsal cinsiyet rollerinin erken çocuklukta kazanılmakta olduğunu ve bireyin biyolojik cinsiyetinden farklı olabileceğini söylemiştir (Hoogland, 2008).

Buna benzer bir görüşü savunmakta olan Dökmen (2012)'e göre ise toplumsal cinsiyet rollerinin kişinin cinsel tercihlerini belirleyen bir unsur olmaması önemle

üstünde durulması gerekmekte olan bir noktadır. Kişinin biyolojik olarak erkek veya kadın olması, toplumsal cinsiyet olarak geleneksel olan ya da geleneksel olmayan rolleri benimsemesi, karşı cinsten birisine veya kendi cinsinden birisine ilgi duyması gibi durumlarla genelde örtüşür fakat örtüşmediği durumlar ile de karşılaşabilmek olasıdır. Örnek verirsek kişinin erkek olması mutlaka toplumsal cinsiyet rollerinin açısından erkeksi olacağı ya da kadınlara karşı ilgi duyacağı anlamlarına gelmez. Bununla beraber toplum tarafından kişilerin kendi cinsiyetlerine uygun olan cinsiyet rolünün özelliklerini göstermesi beklenmektedir, birey kadınsa kadınsı özellikler taşıyıp erkeksi olan özellikleri taşımamalı, erkeksen erkeksi özellikler gösterip kadınsı olan özellikleri taşımamalıdır.

Bu görüşün temelindeyse toplumsal cinsiyet rollerinin, erkeklerin ve kadınların farklılıklarının toplumsal olarak ne şekilde algılanmakta olduğuna bağlı olarak yüzeye çıkması ve kişiye toplumsal açılardan inşa edilmiş beklentilerin yüklenmesidir (Uluocak ve Aslan, 2011). Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet rollerinin uyumunun gerekliliği ile alakalı tartışmalar 1936'da Lewis Terman ve Catherina Cox Miles'in çalışmalarını temel almaktadır. Terman ile Miles'in öne sürdükleri ve 455 tane sorudan oluşmakta olan Masculinity - Femininity Ölçeğinde (M - F Scale) kelimelerin çağrışımları, mürekkep testleri, içe dönük ve dışa dönük olma testi gibi testleri içeren anketleriyle kadınsılık ve erkeksilik ölçümleri yapmışlardır.

Sonuçlara göre erkek bireyler daha erkeksi, kadın bireyler daha kadınsı şeklinde raporlanmış ve cinsiyetlerin arasında bir ayırıştırma yapılmıştır. Eğer kadını ve erkeği bir bütünde iki nokta şeklinde ele alırsak bu noktaların dışında davranan kişileri cinsiyete uygun olmayan davranış örnekleri olarak saymamız mümkün olmaktadır (Stets ve Burke, 2000).

2.1.6 Toplumsal cinsiyet rolleri algısı ile ilgili kavramlar

2.1.6.1 Kalıp yargı

Kelimenin kökenini ele aldığımızda kalıp yargı, iki Yunanca kelime olan stereos (katı) ve typos (tip, izlenim) sözcüklerinden türemiş olup İngilizce'de stereotype şeklinde karşılık bulurken (Old and Sold) Türkçe'ye kalıp yargı şeklinde çevrilmiştir. Tarihsel olarak sözcüğün ilk kullanımı baskılama alanındadır ve tekrarlanmış olan baskılarda kullanılmak üzere metnin katı bir form haline getirilmesine karşılık kullanılmıştır (Blum, 2004). Bu terim sosyal bilimler alanlarında ilk kez 1922'de gazeteci Walter Lippman tarafından kullanılmış ve Lippman bireylerin yalnızca dışsal olan gerçekliklere göre değil daha çok algı ile bilişlerini kolaylaştırmakta olan "kafalarındaki resimlere", diğer

bir söyleyişle kalıpyargılara göre hareket ettiklerini vurgulamaktadır (Synder ve diğerleri, 1982). Bir tanım olarak kalıpyargı; “herhangi bir toplumsal grupta ilgili inançlar ve bu grubun çağrıştırmış olduğu özellikler”dir. Bu özellikler duygusal, bilişsel vb. özellikleri içerebileceği gibi mantık yürütülüp ulaşılabilen genellemeleri de içerebilir. Kalıpyargılar kişilerin zihinlerinde yaratmış oldukları toplumsal çerçeveler olmaları itibarıyla gerçekleri yansıtmayabilir (Sağlam, 2011).

Genel olan kalıpyargı tanımlarıyla benzer yapılar göstermekte olan cinsiyet kalıpyargılan toplumun kadınlara ve erkeklere uygun olarak belirlemiş olduğu davranışlarla alakalı genel ifadeleri içermektedir. Hem kadınların hem de erkeklerin var olan davranışlarını sınırlandırmasının sebebiyse bu kalıp yargıların dışında kalan görüşlerin olumsuz olarak algılanmasından kaynaklanmıştır (Gündüz Kalan, 2010; Yavuz, 2007). Psikoloji alanında yapılmış olan birçok çalışmaya göreyse cinsiyet kalıp yargıları farklı kültürlere ve etnik gruplara göre değişmektedir (Özkan ve Lajunen, 2005). Best (2003)’e göre cinsiyetle ilgili kalıp yargılar; “iki cinsiyet grubu içerisinde farklı sıklıkla meydana gelmesi beklenmekte olan psikolojik özellik ve davranışlardır. Kalıp yargılar genelde geleneksel olan cinsiyet rollerini destekleyen niteliktedir.

Bunlar çocuklar için sosyalleşme modelleri şeklinde de öne çıkabilmektedir. Bir kişinin nasıl davranışlar sergilemesi gerektiğini doğrudan cinsiyete bağlı olarak ayırtırmakta olan cinsiyet kalıp yargılarına göre, geleneksel rollerin çerçevesinde, erkek bireyler güçlü olup ev geçindirmeli, kadın bireylerse evi düzenleyip çocuğun bakımının sorumluluğunu almalı ve kanaat etmelidir (Günay ve Bener, 2011). Toplumdaki kız çocuklarının okumamaları, çalışmamaları gibi bir tutum varsa “kız çocuğu okumasa da olur” şeklinde bir kalıp yargının yerleşmiş olduğundan söz edebilmemiz mümkündür. Bu kapsamda kadınlar ile ilişkilendirilmiş olan kalıp yargılardan bazıları duygusal, uysal, gösterişli, temiz, sakin, ev kadını, çocuk bakıcısı şeklindeyken erkeklerse duygusuz, gürültücü, saldırgan, dağınık, atletik, matematikle fen odaklı, para kazanan gibi kalıp yargılarla ilişkilendirilmiştir. (Erol, 2008).

Bununla beraber “Niçin cinsiyet kalıp yargı ve normlarına uyulmalıdır?”, “Niçin toplumdaki kişiler için cinsiyet ile alakalı beklentileri haklı çıkarmamız gerekmektedir?” gibi sorulara da kalıp yargıların anlaşılabilmesi açısından da bir açıklama getirilmesi gerekmektedir. Bu soruların cevabı olarak her şeyden önce kişilerin normatif bir baskının altında olduğunu söylememiz gerekmektedir. Normatif baskı nedeni ile kişiler içerisinde buldukları toplumlarda belli yaptırımlar ile karşılaşmamak için toplumun beklentilerini karşılayabilmek durumundadır. Bilgisel baskıdan bahsetmemiz de yerinde olacaktır. Bebeklik çağından başlanarak kültür aracılığı ile

kişilere kız veya erkek olmanın gerektirdikleri öğretilmektedir. Oynanmakta olan oyuncaklardan, giyilen kıyafetlerin renklerine kadar birçok bilgi kişilerin kalıp yargılar dışında davranamaması için baskılar niteliktedir (Aksu, 2005).

2.1.7 Cinsiyet ayrımı

Toplumların yüzyıllardır süregelen ve kalıp yargıları toplumsal bilincin oluşmasından önce ortaya atılmış olan ifadeler olmakla beraber, modernleşmeyle beraber bu kalıp yargılar büyük oranda değişmeye başlamıştır. Bu dönemden önceyse cinsiyet ayrımını vurgulayan ifadelerin toplumun zihnine yerleşmesi çok daha kolaydı. Cinsiyet ayrımını yapmakta olan kalıp yargılar kadının ve erkeğin arasındaki belirli farklılık ilkelerinin olduğunu belirtmektedir ve bu ayrımın noktalarını şu şekilde sıralayabiliriz (Archer ve Lloyd, 2002):

- Kadın ve erkekler birbirinden tamamıyla farklıdır.
- Erkek daha üstündür ve kadın ikinci sınıftır. Bu kalıp yargıyla çelişkili olabilecek şekilde kadın daha güzel, daha ahlaklı bireyler olarak görülmektedir.
- Erkekler daha mantıklı ve akıllılardır. Kadınlar ise irrasyonel ve duygusaldır. “Kadın kaprislidir ve güvenilmezdir. Bunun altında yatan temel sebepten kontrolü sağlanamayan hormonal değişimlerin duygusal patlamalara sebep olmasıdır”. Bu tür ifadelerdeki gibi olumsuz kalıp yargıların oluşturulması cinsiyet ayrımıyla (sexism) yani kadının erkekten daha düşük statüye sahip olduğu inancıyla sonuçlanabilir. Temelde erkeklere kıyasla kadınlar daha çok cinsiyet ayrımcılığına uğramaktadır. Örnek verirsek erkeklere kıyasla kadınlar hem evin içerisinde hem de evin dışında prestij, güç ve ücret gibi statü farklarını daha çok yaşamaktadır. Cinsiyet ayrımının temelindeyse biyolojik farklılıklarla alakalı olumsuz inançların yıllarca pekiştirilmesi ve kadınlar ile ilgili ayrımcılığı haklı çıkarabilmek için bu inançların kadınları ikinci plana atmak amacıyla öne sürülmesine dayanmaktadır (Lindsey, 2010).

Cinsiyet ayrımı temellerini biyolojik farklılıklardan almış olsa da aslında gelişim süreci politik yapılara, ideolojik yapılara, ekonomik yapılara ve kültürel yapılara dayanmaktadır (Güzel, 2014). Zgourides ve Zgourides (2000)’e göre de benzer şekillerde her ne kadar cinsiyet eşitliğini sağlayabilmek amacıyla çok önemli çalışmalar yapılmış olsa da toplumsal olan uygulamalarda eşitsizlikler ortadan kaldırılmadıkça bu durum aynı şekilde devam edecektir.

Eğitimde, çalışma hayatında ve siyasette görülmekte olan birçok eşitsizliğin altında cinsiyet ayrımları yani cinsiyet farklılıkları nedeni ile yapılmakta olan ayrımcılık ve ortaya atılan önyargılar yatmaktadır. Kısaca cinsiyet ayrımı cinslerin arasındaki

eşitsizliğe ve ayrıma sebebiyet vermektedir. Kadınlar cinsiyet ayrımıyla kendilerini erkek bireylerden daha zayıf hissettikleri zamanlarda bu durum kabullenme ile sonuçlanmaktadır. Toplum bunu kabullendiğinde ise kadınlar rekabetlere kendilerine daha az güvenerek, daha az beklenti ile başlarlar bundan dolayı da kazanımları daha az bir düzeyde olacaktır. Toplumlar da eşitsizliklerin kabulü ile birlikte üstlenilmesini gerektiren görevler ve sorumluluklar da zaman ile farklılaşacaktır.

Tam olarak benimsenebilmesi durumundaysa iki temel olan ilkeye dayanarak toplumsal işler kadın işleri ile erkek işleri olarak ayrıştırılmıştır. Ayrılma ilkesi “kadın ve erkeklerin yaptığı işlerin farklı olması gerektiğini” savunurken hiyerarşi ilkesi “erkeklerin yaptığı işlerin kadınların yaptığı işlerden daha değerli olduğunu” vurgulamaktadır (Urhan ve Etiler, 2011). Kadınlara karşı geliştirilmiş olan cinsiyet ayrımı yanında “yoksulluğun feminizasyonunu” doğurmaktadır.

Yoksulluğun feminizasyonu dediğimiz kavram kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek bir oranda yoksulluk yaşamalarıdır (The Feminization of Poverty, 2010). Kadınların yoksulluğu arttıkça daha az maddi kaynakları olduğu için daha düşük sosyal statüye, güce ve kendini geliştirme fırsatlarına sahip olmaktadır ve bu şekilde de maddi olarak gelişememektedirler (Ulusoy, 1999). Bundan yola çıkarak cinsiyet ayrımı konusunda toplumsal kanıları değiştiremediğimiz müddetçe yoksulluğun feminizasyonunun kısır bir döngü olarak devam edeceği söylenebilir.

2.1.7.1. Cinsel yönelim

Cinsel kimliğin gelişimi üç tane bileşenden oluşmaktadır (Sadock ve Sadock’tan aktaran Özsungur, 2010) Cinsel kimlik: Kişinin kendini hangi cinsiyette hissettiğidir. Kişinin cinsiyetinin farkında olup bedenini ve kişiliğini uyum içerisinde kabul ederek kendisine güven duymasıdır.

Toplumsal cinsiyet davranışı: Kültürel tanım ve beklentilerin doğrultusunda şekillenmekte olan cinsiyet davranışlarıdır. Cinsel yönelim: Kişinin herhangi bir cinsle erotik ilgi ve romantik ilgi yönlendirmesi ve cinsel bir şekilde bu cinsin tarafından uyarılmasıdır.

Sungur ve Yalnız (1999)’a göre heteroseksüel, homoseksüel ve biseksüellik olarak ayrılmakta olan cinsel yönelim kişilerin cinsel olarak uyarılma eğilimi gösterdiği cinsin seçimlerini ifade etmektedir. Giddens (2009)’a göre bütün kültürlerde en çok karşılaşılmakta olan cinsel yönelim bireyin karşı cinsiyetten bir kişiye karşı erotik ve romantik bir ilgi göstermesi şeklinde olan heteroseksüelliktir.

Homoseksüellikse kendi cinsiyetinden olan birisine karşı ilgi duyulmasıdır. Günümüzde homoseksüellik kelimesinin yerine erkek olan homoseksüeller için “gey”, kadın olan homoseksüeller içinse “lezbiyen” kavramı kullanılmaktadır. Her iki cinsiyete karşı da ilgi duymak şeklinde tanımlanan biseksüel kavramının yerineyse “bi” terimi kullanılabilir. Bununla beraber, 10 tane farklı cinsel yönelim aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Heteroseksüel kadın
- Heteroseksüel erkek
- Lezbiyen kadın
- Gey erkek
- Biseksüel kadın
- Biseksüel erkek
- Travesti kadın: Kadın olduğu halde erkek kıyafetlerini giyip erkek görünümüne bürünmüş olan kişidir.
- Travesti erkek: Erkek olduğu halde kadın kıyafetlerini giyip erkek görünümüne bürünmüş olan kişi.
- Transseksüel kadın: Biyolojik olarak kadinken kendisini erkek gibi hissetmekte olan ve cerrahi müdahaleyle cinsiyet değiştirmiş olan kadın
- Transseksüel kadın: Biyolojik olarak erkekken kendisini kadın gibi hissetmekte olan ve cerrahi müdahaleyle cinsiyet değiştirmiş olan erkek

2.1.9 Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörler

Sosyal bilimciler sosyalleşme sürecinin bilişsel gelişimle, kişilik gelişimiyle ve sosyal gelişimle bağlantılı olduğunu savunmaktadır. Yaşam süresince insanların büyüüp gelişebileceğini kabul etseler de sosyalleşme sürecinin bebeklik dönemlerinde ve erken çocukluk dönemlerinde gerçekleşmekte olduğunu savunmaktadırlar. Bununla beraber sosyologlara göre sosyalleşmenin arkasında okul, iş arkadaşları, arkadaşlar, aile, kitle iletişim araçları ile din gibi sosyal olan aktörler de yer almaktadır (Zgourides & Zgourides, 2000). Kacen (2000)'e göre kişilerin “toplumsal cinsiyetinin belirlenmesinde” rol ve kalıpyargılar etkileşim içerisinde gerçekleşmektedir, bu etkileşimi tanımlayıp kalıplaştırmaya yardım eden kurumlarsa aileler, dil, eğitim

sistemleri, medya gibi çeşitli etmenlerdir. Toplumsal cinsiyet kavramı ancak kişinin çevresindekilerle etkileşim halinde olması ile içselleştirilebilir (Ryle, 2011). Bu sebeple cinsiyet rollerini etkileyen etmenlerin ele alınması toplumsal cinsiyet rollerinin anlaşılabilmesi bakımından önem arz etmektedir.

2.2 Sosyal Kaygı

2.2.1 Sosyal Kaygı Tanım ve Tarihçe

İnsan bir tür sosyal varlıktır. Karşılıklı etkileşim ve sürekli sosyalleşme gerektirir. Kendinizi ifade etmek ve birbirinizle iletişim kurmak için çok çalışmak doğal bir ihtiyaçtır. Ancak bu ihtiyaçlar karşılanmadığında bireyler kendilerini rahatsız hissedecek ve insanlardan uzaklaşacaktır. Bu noktada sosyal kaygı kavramı öne çıkmaktadır (Eldoğan ve Barışın, 2015).

Anksiyete, bir kişinin tehlikeli bir durumla karşılaşabileceğini hissettiği bir içsel kaygı halidir. Bu huzursuzluk hali, optimal düzeyde tutulduğunda faydalı olabilse de, uç noktalara ulaştığında psikolojik engellere neden olabilir. Anksiyete bozukluklarında bu durum bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkilemekte ve günlük işlevlerde çeşitli kayıplara yol açmaktadır (Dağışan, 2017).

Sosyal kaygı, kaygı bozukluğu kategorisine girer. Bir tür genel aşırı kaygıdır. Birey, belirli bir durum ya da performans nedeniyle başkaları tarafından olumsuz değerlendirilebileceğini, aşağılanabileceğini ya da alay edilebileceğini düşünür (Dilbaz, 1997). Bireyin sonuçta bu kadar ilgili olması, kendisine ve sürece daha fazla dikkat etmesini sağlar. Kişi kendini o kadar çok izler ve kontrol eder ki kalp çarpıntısı, terleme, kızarma gibi fiziksel belirtiler yaşar. Öte yandan, sürece aşırı dikkat, en küçük ayrıntısına kadar planlanabilen ve programlanabilen kesintilere karşı toleransı azaltır (Heckelman ve Schneider, 1995). Sosyal kaygısı olan bireyler genellikle etkileşim başlatamazlar ve başkalarına karşı korku, güvensizlik ve utangaçlık gözlemleyebilirler. Müdahale korkusu nedeniyle, bu kişiler ikili ilişkilerde veya sosyal ortamlarda etkileşimi başlatamaz veya sürdürmezler.

Başkalarının değerlendirilmesinden ve yargılanmasından çok korkarlar. Kendilerine güvenlerini olumsuz yönde etkileyen bir işi veya performansı tamamlama konusunda çok endişelidirler. Kişisel ilişkilerinde ya da toplumun önünde genellikle mahcup ve çekingen hissederler (Fairbrother, 2002).

Sosyal kaygının tarihsel gelişimini incelediğimizde ilk olarak Janet tarafından 1903 yılında kullanıldığını, ancak Marks tarafından 1970 yılında klinik bir bozukluk olarak değerlendirildiğini görürüz (Demir, 1997). Sosyal kaygıyla ilgili tanı kriterleri DSM-I

(The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-I) ve DSM-II'de yer almamıştır. Bu konuda o dönemdeki tüm kaygı türlerinin aynı etiyolojiye sahip olduğu düşünülerek tümü ana neden olarak gösterilebilecek kaygı başlığı altında incelenmiştir. DSM-III'de sosyal anksiyete bozukluğunu ayrı bir psikolojik bozukluk olarak tanımlamak mümkündür. (Dilbarz, 1997). Kaygının yayılma şekline göre sosyal anksiyete bozuklukları iki farklı türe ayrılabilir. Bunlar, yaygın sosyal kaygı türleri ve belirli sosyal kaygı türleridir. Sosyal kaygının yaygın türleri arasında, sosyal durumlardan kaçınma korkusu çok geneldir. Bazı sosyal kaygı türlerinde, bir veya daha fazla durum veya olayla ilgili korkular ve kaçınmalar vardır (Kessler ve ark., 1998).

2.2.2 Kuramlarla Sosyal Kaygı

Sosyal kaygının oluşumunda birçok parametrenin etkisi olduğundan, tanımı ve anlaşılması konusunda farklı okulların farklı görüşleri vardır.

2.2.2.1 Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, sosyal kaygıyı kaygı ve fobileri tanımlama düzeyinde inceler. Bu teoriye göre kaygının temel nedeni id-ego-süperego arasındaki uyumsuzluk ve dengesizliktir. İd sürekli olarak arzuları tatmin etmek istediğinde, süperego onu sosyal kurallar ve normlarla bastırmak ister. Egonun bu noktada rolü iki kavram arasındaki dengeyi sağlamaktır. Patoloji, dengeye ulaşılmadığında ortaya çıkar. Süperegonun baskısı, çevrenin etkisinin ve öneminin sosyal kaygıda büyütülmesi ve eleştirinin aşırı olabileceği şeklindedir. Bu kaygı durumu belirli bir durum veya nesne ile birleştiğinde sosyal kaygı bozukluğu ortaya çıkacaktır (Atkinson ve Hilgard, 2010).

2.2.2.2. Davranışçı Kuram

Davranış teorisi, sosyal kaygının oluşumunu açıklamak için klasik şartlandırma, işlemsel şartlandırma ve sosyal öğrenmeyi kullanır. Klasik koşullanmada birey sosyal kaygıyı tekrarlayan olumsuz deneyimler nedeniyle öğrenir ve böylece öğrenme kalıcı hale gelir. Edimsel koşullanmada, sosyal kaygı, bireylerin olumsuz deneyimleri cezalandırarak geri çekilmelerinin sonucudur. Sosyal öğrenmede bu sonuncusudur. Bireyler bireysel rol modellerini gözlemler ve yaşadıkları bir veya birden fazla duruma dayalı olarak dolaylı olarak sosyal kaygıyı öğrenirler (Beidel, 1998).

2.2.2.3 Bilişsel Davranışçı Kuram

Bilişsel davranış teorisi, çarpık bilişsel düşünce ve inançların sosyal anksiyete bozukluğunun temeli olduğuna işaret eder. Bu teoriye göre birey, performansının mükemmel olması gerektiğine dair yanlış bir inanç oluşturmuştur ve bu inanca göre hareket etmeye devam etmektedir. Bu inanca ek olarak, düşük benlik saygısı,

başarısızlık korkusu ve ya hep ya hiç düşünce sistemleri sosyal kaygının temelleridir. Kendini izlemeye ve gelecekteki performansa yönelik olumsuz tutumlar da kişisel kaygıya neden olan durumlardan biridir (Yalçın ve Sütçü, 2016).

2.2.3 Biyolojik Kuram

Biyolojik teori, sosyal kaygının genetik yoluyla kalıtsal olduğunu savunur. Marks (1986) tarafından yapılan bir çalışmada, sosyal anksiyete bozukluğu tanısı konan kişilerin ailelerinin %15'inin benzer anksiyete bozuklukları geliştirdiği belirtilmiştir. Ayrıca ikizler ve şecere çalışmasında katılımcı bir geçiş olduğuna dikkat çekti. Hughes ve arkadaşları (2009), ailesinde sosyal anksiyete öyküsü olan kişilerin, ailede sosyal anksiyetesi olmayan kişilere göre anksiyete belirtileri gösterme olasılığının daha yüksek olduğunu vurgulamıştır.

2.2.3.1 Sosyal Kaygı Tanı Kriterleri

DSM-V'te Sosyal Kaygı Bozukluğu için tanı ölçütleri şu şekildedir (APA, 2013):

- A. Bir kişi, başkaları tarafından değerlendirilebilecek bir veya daha fazla sosyal durumda bariz korku veya endişe gösterir. Örnekler arasında sosyal etkileşim (örneğin, konuşmalar, tanıdık olmayan insanlarla karşılaşmalar), gözlemlenme (örneğin yemek yerken veya içerken) ve diğer insanların önünde bir eylemde bulunma (örneğin konuşma yapma) sayılabilir.
- B. Birey, olumsuz olarak değerlendirilebilecek veya kaygı belirtileri gösterebilecek şekilde (kendini aşağılanmış veya utanmış hissedebilecek, reddedilmesine veya başkalarına zarar verebilecek şekilde) hareket etmektен korkar.
- C. Söz konusu olan toplumsal durumlar, nerdeyse her zaman, korku veya kaygı doğurmaktadır.
- D. Söz konusu olan toplumsal durumlardan kaçınılmakta veya yoğun bir korku veya kaygıyla bunlara katlanılmaktadır.
- E. Duyulmakta olan korku veya kaygı, söz konusu olan toplumsal ortamlarda çekinilmekte olan durumlara göre ve toplumsal-kültürel bağlamlarda orantısızdır.
- F. Korkular, kaygılar veya kaçınmalar sürekli bir durumdur, 6 ay ya da çok daha uzun sürmektedir.
- G. Korkular, kaygılar veya kaçınmalar klinik perspektiften belirgin olan bir huzursuzluğa veya toplumsal alanlar, işler ve diğer önemli olan alanlardaki işlevselliklerde bozulmaya sebep olmaktadır.

H. Korkular, kaygılar veya kaçınmalar bir maddenin (örneğin kötüye kullanılabilen bir madde, ilaç) veya başka bir sağlık durumunun fizyolojiyle alakalı etkilerine bağlanamaz.

İ. Korkular, kaygılar veya kaçınmalar, Panik Bozukluğuna, Beden Algısı Bozukluğuna veya Otizmaçılığını kapsamlarında bozukluklar gibi başka bir ruhsal bozuk ile daha iyi açıklanamamaktadır.

J. Sağlıkla ilgili başka hastalıklar varsa (örneğin, Parkinson hastalığı, obezite, yanıklar veya yaralanmaların neden olduğu deformiteler), korku ve kaygı açıkça alakasız veya aşırıdır. Şunları belirtin: Yalnızca bir operasyon gerçekleştirirken: Korku topluluk önünde konuşmak veya başka operasyonlar yapmakla sınırlıysa.

2.2.4 Sosyal kaygının Etiyolojisi

Erken çocukluktan geç yetişkinliğe kadar birçok faktör, sosyal kaygıyı etkili bir şekilde oluşturabilir. Genel olarak bu faktörler psikolojik, biyolojik ve çevresel nedenler başlıkları altında incelenebilir. Sosyal kaygının etiyolojisinde rol oynayan ilk faktör kişilik özellikleridir. Sosyal anksiyete bozukluğunun genellikle içe dönük kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu görülmüştür. İçedönükler genellikle göz teması kurmazlar, sosyal ortamlarda aktif olarak etkileşime girmezler, duygu ve düşüncelerini açıkça ifade edemezler, sosyal yaşamda pasif ve korku temelli kaçınma davranış örüntüleri sergilerler (Kaya vd., 2012).

Gelişim süreci de sosyal kaygı oluşumunu etkiler. Bu nedenle ergenlik önemli bir süreçtir. Bu dönemlerde gençler sadece kendi fiziksel değişimleriyle uğraşmak zorunda kalmazlar, aynı zamanda toplumsal değişim ve gelişim ortamına da adım atarlar. Sosyal çevrenin gelişimi ve sosyalleşmenin bu çok önemli aşamasında sosyal kaygının da temelleri atılmaktadır. Honnekeri ve arkadaşları (2017) yaptıkları çalışmada sosyal anksiyete bozukluğu vakalarının genellikle 25 yaş ve altında ortaya çıktığını ve ergenlerin %50-80'inin sosyal anksiyete bozukluğundan etkilendiğini belirtmişlerdir.

Demografik özellikler de sosyal anksiyete bozukluğunun nedeni için önemlidir. Araştırmalar sosyal anksiyete bozukluğunun kadınlarda, yalnız yaşayanlarda, düşük geliri ve eğitim düzeyi düşük kişilerde daha yaygın olduğunu bildirmektedir (Wells ve ark. 1994). Kadınların sosyal anksiyete bozukluğu yaşama riski erkeklerin iki katı olmasına rağmen erkeklerin daha sık tedaviye başvurduğu bilinmektedir (Ohayon ve Schatzberg, 2010). Bu bilgilere ek olarak sosyal anksiyete bozukluğunun erkeklerde

daha sık görüldüğünü gösteren literatür çalışmaları da bulunmaktadır (Dilbaz ve Güz 2002, Gökalp ve ark. 2001).

Çoğu psikolojik bozuklukta olduğu gibi anne babanın tutumu da sosyal anksiyete bozukluğunun oluşumunda etkilidir. Ebeveynlerin genellikle çocuklarından beklentileri vardır. Bu beklentiler bazen makul olsa da bazen aşırı ve zorlayıcı olabilir. Ailelerinden yüksek beklentileri olan ve yapmak üzere oldukları işte başarılı olmaya zorlanan bireylerin sosyal kaygıları da yüksektir (Clark ve Wells, 1995). Lieb ve diğerleri (2000), ebeveynlerin kişilik ve davranışlarının çocukların sosyal kaygılarına yol açan bir faktör olabileceğine dikkat çekmiştir. Anne-babalar her şeyden önce çocuklar için rol model olmaktadır. En önemlisi, ebeveynler çocuklar için rol modeldir. Çocuklar dünyayı anlamaya çalışırken onlar aracılığıyla dünyayı anlamak için ebeveynlerini şemalar olarak kullanırlar. Sosyal kaygısı olan ebeveynlerin kişilik özellikleri, çocukların sosyal kaygıyı öğrenmelerinde bir etken olarak görülmektedir.

2.2.5 Sosyal Kaygı Prevalansı

Son yıllarda performans ve kişisel becerilere öncelik verilen sosyal kaygının yaygınlığı daha çok araştırılan bir konu haline gelmiştir. Memik ve arkadaşları (2011) yaptıkları meta-analiz çalışmasında sosyal kaygı yaygınlığının %0.4-12.1 olduğunu belirtmişlerdir. 18 yaş altı kişilerde prevalansı %1,6 olmasına rağmen 18 yaş üstü kişilerde prevalansı %0,4-17 arasındadır. Genel olarak kadınların sosyal kaygılarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çeşitli ülkelerdeki yaygınlık çalışmaları, Avrupa'nın (%1.6-17) ve Amerika'nın (%5-12.1) daha yüksek yaygınlık oranlarına sahip olduğunu ve 20 topluluğun bireysel özelliklerine sahip olduğunu, Asya'nın yaygınlık oranlarının daha düşük olduğunu (%0.4-0.82) buldu. Kılıç (1997) ülkemizde yapılan bir çalışmada sosyal kaygı yaygınlığının %1,8 olduğuna dikkat çekmiştir. Üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme bu yaygınlığın %9-22 arasında değiştiği saptanmıştır (Dilbaz, 1997). Öte yandan demografik araştırmalarda kadın bireylerin erkeklere göre 1,7 kat, ailede psikolojik bozukluğu olan bireylerin ise 1,8 kat daha fazla risk taşıdığı gösterilmiştir (Gültekin ve Derebay, 2011).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, evreni, örnekleme ve veri toplama araçları ele alınmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni 2020-2021 yılları arasında Türkiye'nin Sakarya ilinde yaşayan 100 evli kadın oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise gelişigüzel örnekleme yöntemiyle seçilen ve evli olan 100 kadın oluşturmuştur. Gelişigüzel örnekleme yönteminde, araştırmacının tespit edilen örneklemin büyüklüğünün herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesi olarak tanımlanmaktadır (Dawson ve Trapp, 2001).

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin demografik özellikler

	f	%
Eğitim Düzeyi		
İlkokul/Ortaokul Mezunu	22	22,0
Lise Mezunu	37	37,0
Lisans/üstü Mezunu	41	41,0
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	53	61,6
Çalışmıyor	37	38,4
Çocuk Var mı?		
Evet	69	70,4
Hayır	29	29,6
Aile tipi		
Çekirdek aile	57	57,0
Geniş aile	32	32,0
Diğer	11	11,0
Evlenme Şekli		
Görücü usulü	27	27,0
Aşk evliliği	59	59,0
Diğer	13	13,0

Evli kadınların demografik değişkenleri frekans analizi ile incelenmiştir ve araştırmada en fazla üniversite ve üstü eğitim seviyesinde olan, çalışan ve çocuk sahibi olan evli kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun çekirdek aileye sahip olduğu ve aşk evliliği yaptığı da Tablo 1’de gösterilmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerini ölçmek için araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Evli kadınların toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek amacıyla Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, sosyal kaygılarını ölçmek amacıyla ise Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1 Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Katılımcıların, yaşları, eğitim düzeyleri, gelir düzeyleri, çocuk sahibi olmaları, evlilik şekilleri ve aile yapısı hakkında bilgi almak için oluşturulan form toplam 7 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2 Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)

Altınova ve Duyan tarafından 2013 yılında geliştirilen ölçek toplam 25 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Bunlardan 10'u olumlu, 15'i olumsuzdur. Buna bağlı olarak ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 aralığında olup, yüksek puan cinsiyete ilişkin olumlu görüşe işaret etmektedir. Tek boyutlu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,82'dir.

3.3.3 Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği

Heimberg ve arkadaşları tarafından 1999 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması Soykan ve arkadaşları tarafından 2003 yılında yapılmıştır. Ölçek 4'lü likert tipi olup kaygı ve kaçınma olarak 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyut 24 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin kaygı alt boyutu için güvenirlik katsayısı 0.81, kaçınma alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı ise 0,83'tür.

3.4 Veri Toplama İşlemi

Veri toplamak için kullanılacak olan veri toplama aracı uygulanmaya hazır hale getirildikten sonra Türkiye'nin Sakarya ilinde bulunan evli kadınlara verilmiştir. Kişiler, veri toplama aracındaki soruları yanıtlamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından araştırmanın amacı, kapsamı, soruların yanıtlanması ve gizlilik, gönüllülük esasları ile ilgili bilgilendirilmişlerdir.

Gönüllü olan katılımcılar öncelikle araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme formu verilerek bilgilendirilip aydınlatılmış onam ile izinleri alınmıştır. Araştırmaya katılan bireyler gelişigüzel örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veri toplama aracı yüzyüze ortamlarda katılımcılara ulaştırılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmanın veri tabanı Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı- 21'nda (SPSS 21) oluşturulmuştur. Veri tabanı hazır hale getirildikten sonra bulunan hatalı kodlamalar temizlenmiş ve normallik analizi yapılmıştır. Normallik analizi sonucunda normal dağılım bulunmadığı için Non-parametrik testler kullanılmıştır. Sosyo-demografik değişkenlerin dağılımları için tanımlayıcı istatistiklerden frekans analizi kullanılmıştır. Sosyo-demografik değişkenlerin toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygıları açısından farklılıkları non-parametrik test olan Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri ile kullanılmıştır ve toplumsal cinsiyet algısı ile sosyal kaygı arasındaki ilişki için korelasyon analizi olan Spearman testi kullanılmıştır.

Tablo 2. Normallik dağılımının incelenmesi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplumsal cinsiyet algısı	,307	298	,000	,804	298	,000
Kaygı	,332	298	,000	,736	298	,000
Kaçınma	,342	298	,000	,782	298	,000

Toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı alt faktörleri arasında normal dağılım görülmemiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 3. Toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Toplumsal Cinsiyet		
		Algısı	Kaygı	Kaçınma
Toplumsal Cinsiyet	r	1,000	-,144*	-,114*
Algısı	p	.	,013	,049
Kaygı	r		1,000	,316**
	p		.	,000
Kaçınma	r			1,000
	p			.

*p ≤0,05 **p<0,001

Evli kadınların toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi için Spearman analizi kullanılarak arasındaki ilişki Tablo 8'de gösterilmektedir. Toplumsal cinsiyet algısı ile kaygı ve kaçınma arasında negatif yönde düşük seviyede anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Tablo 4. Eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki farklılıkların incelenmesi

		N	Sıra Ort.	X ²	df	p
Toplumsal cinsiyet algıları	İlkokul/ortaokul mezunu	21	90,56	4,79	2	,091
	Lise mezunu	37	115,39			
	Lisans/lisansüstü mezun	41	122,80			
Kaygı	İlkokul/ortaokul mezunu	21	141,94	9,34	2	,012*
	Lise mezunu	37	132,69			
	Lisans/lisansüstü mezun	41	117,01			
Kaçınma	İlkokul/ortaokul mezunu	21	124,18	9,95	2	,007*
	Lise mezunu	37	114,49			
	Lisans/lisansüstü mezun	41	79,14			

*p ≤0,05 **p<0,001

Kruskal Wallis analizi kullanılarak eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıklar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı alt boyutları olan kaygı ve kaçınma arasında anlamlı farklılıklar Tablo 3'te gösterilmiştir. Toplumsal cinsiyet algısı üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip evli kadınlarda daha fazla kaygı ve kaçınma alt faktörleri ise ortaokul ve aşağısı eğitim seviyesindeki kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Çalışma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi

Çalışma Durumu		N	Sıra Ort.	Z	p
Toplumsal Cinsiyet algısı	Evet	53	154,88	-2,43	,015*
	Hayır	37	124,33		
Kaygı	Evet	53	128,84	-2,24	,034*
	Hayır	37	156,89		
Kaçınma	Evet	53	126,97	-2,20	,028*
	Hayır	37	153,87		

*p ≤0,05 **p<0,001

Mann-Whitney U analizi kullanılarak çalışma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıklar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Evli kadınların çalışma durumları toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı alt boyutları olan kaygı ve kaçınma arasında anlamlı farklılıklar Tablo 4'te gösterilmiştir. Toplumsal cinsiyet algısı çalışan evli kadınlarda daha fazla kaygı ve kaçınma alt faktörleri ise çalışmayan evli kadınlarda kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Çocuk sahibi olma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi

Çocuk Var mı?		N	Sıra Ort.	Z	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Evet	69	148,97	-,291	,771
	Hayır	29	152,65		
Kaygı	Evet	69	154,36	-2,22	,026*
	Hayır	29	126,80		
Kaçınma	Evet	69	153,15	-1,93	,054
	Hayır	29	127,84		

*p ≤0,05 **p<0,001

Mann-Whitney U analizi kullanılarak çocuk sahibi olma durumu ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıklar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Evli kadınların çocuk sahibi olma durumları toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı alt boyutları olan kaygı ve kaçınma arasında anlamlı farklılıklar Tablo 5'te gösterilmiştir. Sosyal kaygının alt boyutu olan kaygının çocuk sahibi olma evli kadınlarda daha fazla olduğu ve anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür fakat kaçınma alt faktör ile toplumsal cinsiyet algısında anlamlı farklılık görülmemektedir.

Tablo 7. Aile yapısı ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi

		N	Sıra Ort.	χ^2	df	p
Toplumsal cinsiyet algısı	Çekirdek aile	57	162,17	8,67	2	,014*
	Geniş aile	32	155,53			
	Diğer	11	132,82			
Kaygı	Çekirdek aile	57	116,94	6,95	2	,987
	Geniş aile	32	115,69			
	Diğer	11	117,01			
Kaçınma	Çekirdek aile	57	144,12	9,95	2	,007*
	Geniş aile	32	124,18			
	Diğer	11	79,14			

*p ≤0,05 **p<0,001

Kruskal Wallis analizi kullanılarak aile yapısı ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıklar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı alt boyutları olan kaygı ve kaçınma arasında anlamlı farklılıklar Tablo 6'da gösterilmiştir. Toplumsal cinsiyet algısı çekirdek aileye sahip evli kadınlarda daha fazla sosyal kaygının kaçınma alt faktörü ise çekirdek aileye sahip evli kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Evlenme şekli ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıkların incelenmesi

		N	Sıra Ort.	χ^2	df	p
Toplumsal cinsiyet algısı	Görücü usulü	27	130,74	6,23	2	,044*
	Aşk evliliği	59	163,13			
	Diğer	13	149,29			
Kaygı	Görücü usulü	27	166,73	6,98	2	,030*
	Aşk evliliği	59	115,69			
	Diğer	13	117,01			
Kaçınma	Görücü usulü	27	124,18	6,13	2	,007*
	Aşk evliliği	59	114,49			
	Diğer	13	79,18			

*p ≤0,05 **p<0,001

Kruskal Wallis analizi kullanılarak evlenme şekli ile toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal kaygı arasındaki farklılıklar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı alt boyutları olan kaygı ve kaçınma arasında anlamlı farklılıklar Tablo 7'de gösterilmiştir. Toplumsal cinsiyet algısı aşk evliliği yapan kadınlarda daha fazla kaygı ve kaçınma alt faktörlerinin ise görücü usulü ile evlenen kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal kaygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasında bir ilişki olduğu görülmekte olup evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları yükseldikçe sosyal kaygı düzeylerinin düştüğu elde edilmiştir. Alan yazın incelemelerinde benzer sonuçlar elde edilmiş olup bu sonuç Başak'ın (2013) toplumsal cinsiyeti ele aldığı araştırmasının sonucunu desteklemektedir. Ben'in (2015) İstanbul'da yaşayan üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada da cinsiyet algısı ve eşitlikçi yaklaşım arttıkça sosyal anksiyetenin azaldığı belirtilmiştir. Bingöl'de 2014 yılında yaptığı çalışmasında toplumsal cinsiyet olgusunun sosyal kaygı ve kaçınma ile ilişkisi olduğunu cinsiyet algısı güçlü olan kadınların kaygı ve kaçınma düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma sonucu yukarıda belirtilen benzer araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Bu araştırmada evli kadınların demografik değişkenleri ile toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasındaki farklılıklar ele alınmıştır. Evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları eğitim düzeyleri, çalışma durumları çocuk sahibi olma, aile tipleri ve evlenme şekillerinin arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Araştırma bulgularına göre evli kadınların sosyal kaygı ölçeği alt faktörleri olan kaygı ve kaçınma düzeyleri ile eğitim durumları arasında farklılık görülmektedir ve ortaokul ve altında öğrenim seviyesinde olan kadınların lise ve üniversite mezunu kadınlara oranla kaygı ve kaçınma durumlarının daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlar elde edilen araştırmalar görülmekte olup bu

araştırmalardan bir kaçına örnek olarak Alemdağ ve nc (2015)'nn ğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada eğitim düzeyiyle sosyal kaygı arasında farklılık olduğu ve meslek lisesinden mezun öğretmenlerin üniversiteden mezun öğretmenlere göre sosyal kaygılarının daha yüksek olduğu raporlanmıştır. Gezici ve Gnen (2003) ilkokul mezunu olan kadınların sosyal kaygılarının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Yapılan başka bir araştırmada da evli kadınların bekar kadınlara oranla sosyal ortamlardan kaçınma davranışlarının daha fazla olduğu rapor edilmiştir (Alpaslan ve Danışman, 2015). Gouya ve diğerlerinin 2019 yılında kadınların evlendikten sonraki davranışlarını inceledikleri araştırma sonucunda da kadınlarda evlendikten sonra sosyal ortamlardan uzaklaşma durumu erkeklerden anlamlı bir biçimde yüksek belirtilmiştir.

Araştırmada alışan ve çalışmayan kadınlar toplumsal cinsiyet algıları açısından farklılaşmaktadır. alışan kadınların toplumsal cinsiyet algılarının çalışmayan kadınlara göre daha yüksek olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır. Bu sonuç literatür ile karşılaştırıldığında, Yayıcı ve Düşmez'in (2016) yaptığı benzer araştırmada elde ettiği bulgu ile paralel nitelikte olup çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre daha fazla toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu rapor edilmiştir. Yılmaz 2017 yılında yaptığı araştırmada çalışan kadınların mevcut düzende daha fazla ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe maruz kaldığı, bu konudaki farkındalık düzeyinin artması ve sorunun ortadan kaldırılması için çaba sarf etmelerinden ötürü toplumsal cinsiyet algılarının yüksek düzeyde olduğunu bildirmiştir.

Çalışmanın bir başka bulgusunda ise çalışan ve çalışmayan kadınlar sosyal kaygıları açısından farklılaşmakta olup çalışmayan kadınlarda sağlık kaygısı leği alt faktörleri olan kaygı ve kaçınma davranışlarının çalışmayan kadınlara göre daha fazla olduğu elde edilmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde, benzer bir araştırma sonucunda çalışma durumu ile sosyal kaygı arasında güçlü bir ilişki olduğu çalışmayan bireylerin kaygılarının daha fazla olduğu belirtilmiştir (Köroğlu, 2016). Reinecke ve diğerleri (2016) araştırmalarında çalışmayan ve sosyal desteğe sahip olmayan kadınların sosyal kaygılarının olduğunu bildirmişlerdir. Bir başka çalışmada ise çalışmayan evli kadınların çalışan evli kadınlara oranla sosyal ilişkilerinin daha zayıf olduğu kaygı ve sosyal ortamlardan kaçınma davranışlarının daha fazla olduğu evde vakit geçirmekten daha fazla hoşlandıkları bulgulanmıştır (Schaub, 2010). Fortin (2005) kadının para kazanma işlevine katılmasıyla beraber toplumsal cinsiyet rollerinin değiştiği sosyal kaygı düzeylerinin is azaldığını bildirmiştir.

Araştırmada evli kadınlar çocuk sahibi olup olmamalarına göre ele alındığında çocuk sahibi olan kadınların sosyal kaygı ölçeği alt faktörü olan kaygının çocuk sahibi olmayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatüre bakıldığında benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Literatürde rastlanan bir araştırmada çalışan kadınların sosyal kaygıları incelenmiştir ve sonucunda çocuk sahibi olan kadınların sosyal kaygılarının daha yüksek olduğu belirtilmiş olup (Ayan ve ark., 2019) bu çalışmanın sonucu desteklemektedir.

Araştırmada aile tipi ve toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Çekirdek aileye sahip evli kadınların toplumsal cinsiyet algısı geniş aileye sahip olan kadınlardan daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. İlgili alan yazın tarandığında, benzer bir araştırmada çekirdek aile tipine sahip, sosyo-ekonomik düzeyi ve eşlerin eğitim düzeyinin yüksek olduğu modern yapıdaki ailelerde toplumsal cinsiyetin daha eşitlikçi olduğu sonucuna varılmıştır (İmamoğlu, 2019). Benzer bir diğer çalışmada da bu sonuca paralel olarak evli kadınların toplumsal cinsiyet rollerini algılama biçimleri ile aile tipi, evlilik süresi arasında anlamlı farklılık göstermektedir (2001 Yılı Aile Raporu, 2002).

Evli kadınların aile tipleri sosyal kaygı açısından da ele alınmıştır. Kaygı ve kaçınma davranışının çekirdek aileye sahip kadınlarda daha yüksek olduğu araştırmada elde edilen sonuçlar arasındadır. Murray vd., 2018 yılında yaptıkları araştırma sonucuna göre aile tipi ile kaygı ve kaçınma davranışı anlamlı farklılık göstermektedir. Coon ve Mitterer'de (2011) benzer sonuca ulaşıp sosyal kaygıda ailenin önemini vurgulayarak aile tipi ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin kaygı ve kaçınma davranışıyla anlamlı düzeyde farklılaştığına vurgu yapmıştır.

Bu araştırmada evlenme şekli ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki farklılık incelenmiş olup anlamlı farklılık elde edilmiştir. Aşk evliliği yapanların toplumsal cinsiyet algısı görücü usulü ve diğer şekillerde evlilik yapan kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Nuruan ve diğerleri (2005) evli kadınların aile yapılarını inceledikleri araştırmanın sonucuna göre görücü usulü ile evlilik yapan kadınların aşk evliliği ve mantık evliliği yapan kadınlara göre toplumsal cinsiyet algılarının daha düşük olduğu ve cinsiyet rollerindeki eşitlikçi yaklaşıma bakış açılarının diğer evlilik türüne göre daha olumsuz olduğuna vurgu yapılmıştır. İlkaracan (2019) toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünü incelediği çalışmasında da görücü usulü ile evlenen kadınların diğer evlilik türlerine göre toplumsal cinsiyete dayalı algılarının düşük olduğunu erkek kadın arasında eşitlikçi yaklaşım sergilemediklerini belirtmişlerdir.

Çalışmada incelenen son demografik değişken ise evlenme şekli ve sosyal kaygı arasındaki farklılıktır. Sosyal kaygının alt faktörleri olan kaygı ve kaçınmanın görücü usulü ile evlenen kadınlarda aşk evliliği ve diğer şekillerde evlilik yapan kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, bu araştırma sonucunu destekleyen araştırmalar görülmektedir (Çağlar, Dinçyürek ve Arsan, 2012; Coon ve Mitterer, 2011). Feist ve Rosenberg (2009) görücü usulü ile evlenen kadınların hem sosyal kaygılarının hem de sosyal kaçınmalarının bekar kadınlara veya diğer evlilik şekillerine sahip kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırma sonucu literatürde rastlanan benzer araştırmaların sonuçlarını desteklemektedir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu araştırmada evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar;

Ortaokul ve altında öğrenim seviyesinde olan evli kadınların lise ve üniversite mezunu kadınlara oranla sosyal kaygının alt faktörleri olan kaygı ve kaçınma düzeyleri daha yüksektir.

Çalışan evli kadınların çalışmayanlara göre toplumsal cinsiyet algıları daha fazladır.

Çalışan evli kadınların çalışmayanlara göre sosyal kaygının alt faktörleri olan kaygı ve kaçınma düzeyleri daha fazladır.

Çocuk sahibi olan evli kadınların olmayanlara göre sosyal kaygı ve kaçınma düzeyleri daha fazladır.

Çekirdek aileye sahip evli kadınların geniş aile veya diğer aile türlerine sahip kadınlara göre toplumsal cinsiyet algıları daha fazladır.

Çekirdek aileye sahip evli kadınların geniş aile veya diğer aile türlerine sahip kadınlara göre sosyal kaygı ve kaçınma düzeyleri daha fazladır.

Aşk evliliği yapanların toplumsal cinsiyet algısı görücü usulü ve diğer şekillerde evlilik yapan kadınlara göre daha fazladır.

Görücü usulü ile evlenen kadınların aşk evliliği veya diğer şekillerde evlilik yapan kadınlara göre sosyal kaygı ve kaçınma düzeyleri daha fazladır.

Evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygı boyutları arasında negatif yönlü bir anlamlı ilişki vardır.

6.2 Öneriler

Araştırmanın sınırlılıkları vardır. İki değişkenler ve 100 katılımcı ile sınırlı olan bu araştırmanın literatüre destek olabileceği düşünülmektedir. Fakat literatürde bu araştırmaya benzer kısıtlı araştırmalara rastlanmıştır. Araştırmacıların ulusal alan yazına destek olma için benzer araştırmaları daha büyük örneklem gruplarıyla ve daha fazla değişkenle incelenmesi önerilmektedir.

Klinisyenlerin evli kadınların toplumsal cinsiyet algılarını arttırıcı düzeyde ve sosyal kaygılarını azaltabilecek tedavi planları oluşturması önerilmektedir. Bu araştırmada sosyo-demografik değişkenler arasındaki farklılıklar bulunmasından ötürü klinisyenlerin tedavi sürecinde evli kadınların demografik değişkenlerindeki göz önünde bulundurulması önemlidir.

Devletin ise kadınların toplumsal cinsiyet algılarını değiştirici politikalar düzenlemesi önerilmektedir. Ayrıca sosyal kaygı gibi ruhsal problemler için ücretsiz danışma politikaları geliştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkisi. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25 (4), 73- 82.
- Aksoy, N. (2006). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve kadının statüsü genel müdürlüğünün rolü. Kadın statüsü uzmanlığı tezi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Akyüz, B. (2011). 1965-1970 dönemi Türk sinemasında toplumsal cinsiyet, bedensellik ve dans temsiliyetleri. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 24(2), 9-22.
- Altuntaş, O. ve Altınova, H. H. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Turkish Studies–International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10(6), 83-100.
- Aşılı, G. (2001). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ve ego durumları arasındaki ilişki. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Attanapola, C. T. (2004). Changing gender roles and health impacts among female workers in exportprocessing industries in SriLanka. Social and Medicine, 58, 2301- 2312.58
- Aydın, B. ve Kavuncu, A. N. (1991). Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki lise öğrencilerinde cinsiyet rollerinin araştırılması. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1 (2), 23–39.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S. (2014) Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 23(5), 183-189.

- Basow, S. A. (1992). *Gender stereotypes and roles* (3rd ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing.
- Bem, S. L. (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31, 634–643.
- Bhasin, K.(2000). *Understanding gender*. New Delhi: Kali for Women.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet “bize yüklenen roller”* (Çev. K. Ay). İstanbul: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ.D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Cangöz, İ. (2013). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı ve Cinsiyetçi Şiddetle İlgili Görüşleri. *İletişim*, 19, 41-64.
- Çelik, A. S., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- De Lisi, R. ve Soundranayagam, L. (1990). The conceptual structure of sex role stereotypes in college students. *Sex Roles*, 23, 593-611.
- Deaux, K. ve Lewis, L. (1984). Structure of gender stereotypes: Interrelationships among components and gender Label. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 991-1004.
- Dökmen, Z. (1991). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 81-89.
- Dökmen Z. Y. (1999). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1): 27-40.
- Dökmen, Z. Y. (2012). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eagly A. H., Wood, W. ve Diekmann, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. In T. Eckes and H. M. Trautner (Eds.). *The Developmental Social Psychology of Gender* (pg. 123-174). NJ: Erlbaum.

- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Evans, C. ve Diekmann, A.B. (2009). On motivated role selection: gender beliefs, distant goals, and career interest. *Psychology of Women Quarterly*, 33, 235-349.
- Frieze, H. I., Ferligoj, A., Kogovsek, I., Horvat, J. ve Sarlija, N. (2003). Gender role attitudes in university students in the USA, Slovenia and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, 27, 256-261.
- Girginer, U. H. (1994). Türk toplumunda cinsiyet rolleri algısı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Guastello, D. D. ve Guastello, S. J. (2003). Androgyny, gender role behavior, and emotional intelligence among collage students and their partners. *Sex Roles*, 49, 663- 673.
- Güngör, E. (1998). Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güvenç, G. (1996). Perceptions of female and male university students about domestic interactions and their attitude towards social gender roles. *Journal of Psychiatry Psychology Psychopharmacology*, 4(1), 34-40.
- Kabasakal, Z. ve Girli, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet hakkındaki görüşlerinin, deneyimlerinin bazı değişkenler ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 105-123.
- Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi (2016). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması 2016. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Sosyal psikoloji. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahraman, L., Kahraman, A. B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A. ve Özcan, A. (2014) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *Turkish Studies*, 9(2), 811-831.
- Kavuncu, N. (1987). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk toplumuna uyarlama çalışması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Keith, B. ve Jacqueline, S. (2002). Parent And Adolescent Gender Role Attitudes In 1990's Great Britain. *Sex Roles*, 46 (7/8): 239–244.
- Kimberly, A. ve Mahaffy, K. (2002). The gendering of adolescents' childbearing and educational plans: Reciprocal effects and the influence of social context. *Sex Roles* 46(11/12): 403–417.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1 (2), 21-43.
- Kottak, P.G. (2002). İnsan çeşitliliğine bir bakış. S. Altuntek, B. Aydın, D. Erdal, (Ed.), *Antropoloji içinde* (s. 442–463). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kuiper, S.A. (1990). College students' attitudes toward gender roles and acquaintance rape (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Iowa State University, Ames, IOWA.
- Kulik, L. (1999). Gendered personality disposition and gender role attitudes among Israeli students. *The Journal of Social Psychology*, 139(6), 736-747.
- Lips, H. M. (2008). *Sex and Gender: An Introduction (Sixth Edition)*. Boston: McGraw-Hill.
- Oakley A. (1985). *Sex, Gender and Society*. Aldershot, Hants: Gower/Maurice Temple Smith.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48(2), 1-18.
- Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21- 39.
- Özen, D. (1992). Annenin çalışma durumu ve ebeveynin benimsediği cinsiyet rolü değişkenlerinin çocuğun cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargılarının gelişimi üzerindeki rolleri. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pınar, G., Taşkın L. ve Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 47-57.

- Çelik, A. S., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1994). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı* (Dördüncü Baskı). (Çev. E. Köroğlu) Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Beck, A. T., Emery, G. and Greenberg, R. L. (1985). *Anxiety Disorders and Phobias: A Cognitive Perspective*. New York: Basic Books.
- Beidel, D. C. and Turner, S. M. (1998). *Shy Children, Phobic Adults. Nature and Treatment of Social Phobia*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Eren Gümüş, A. (2006). Sosyal Kaygının Benlik Saygısına ve İşlevsel Olmayan Tutumlara Göre Yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 63-75.
- Erkan, Z. (2002). Sosyal Kaygı ve Kendilik Sunum Yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (23), 7-11.
- Heimberg, R. G., Stein M. B., Hiripi E. V. A. and Kessler R. C. (2000). Trends in the Prevalence of Social Phobia in the United States: A Synthetic Cohort Analysis of Changes Over Four Decades. *European Psychiatry*, 15, 29-37.
- Karacan, E. (1996). Çocukluk ve Ergenlik Çağında Sosyal Fobi. *3P Dergisi*, 4, 28-34.
- Kendler, K. S., Karkowski, L. M. and Prescott, C. A. (1999). Fears and Phobias: Reliability and Heritability. *Psychological Medicine*, 29, 539-553.
- Leary, M. R. (1982). Social Anxiety. L. Wheeler (Ed.), in *Review of Personality and Social Psychology*. Beverly Hills: Sage.
- Leary, M. R. (2001). Social anxiety as an early warning system: a refinement and extension of the self-presentational theory of social anxiety. In *From Social Anxiety to Social Phobia: Multiple Perspectives*, ed. S. G. Hofmann, PN DiBartolo, pp. 321-334. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Leary, M. R. and Atherton S. C. (1986). Self-Efficacy, Anxiety, and Inhibition in Interpersonal Encounters. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 4, 256-267.

- Ledoux, J. (1998). *The Emotional Brain: The Mysterious Underpinnings of Emotional Life*. New York: Simon and Schuster.
- Merikangas, S., Venevoli A., Dierker L. and Grillon C. (1999). Vulnerability Factors Among Children at Risk for Anxiety Disorders. *Biol Psychiatry*, 46, 1523-1535.
- Öztürk, A. (2004). *Sosyal Kaygıya İlişkin Kendini Sunma Modeli*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk Kılıç, E. (1999). Sosyal Fobi Etiyolojisine Yönelik Gelişimsel Bir Yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 52 (1), 45-51.
- Öztürk, M. O. (1994). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Stein, M., Charier, M., Hazen, A., Kozak, M., Tancer, M., Lander, S. and Et Al. (1998). A DirectInterview Family Study of Generalized Social Phobia. *American Journal of Psychiatry*, 155, 90-97.
- Stemberger, R. T., Turner, S. M., Beidel, D. C. and Et Al. (1995). Social Phobia an Analysis of Possible Development Factors. *Journal of Abnormal Psychology*, 104, 526-531.
- Sübaşı, G. (2010). Ergenlerde Sosyal Kaygı ve Akran İlişkilerinin Psikobiyolojik Sosyal Kaygı Modeline Göre Sınanması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6, (2), 52-68.
- Türkçapar, H. (1999). Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı. *Klinik Psikiyatri*, 28, 452-456.
- Xinyin, C., Rubin, K. H. and Boshu, L. (1995). Social and School Adjustment of Shy and Aggressive Children In China. *Development and Psychopathology*, 7, 337-349.

EK 1

BİLGİLENDİRME FORMU

Bu çalışmanın amacı evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu çalışmada size bir demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek sunduk. Demografik bilgi formu sizin yaş eğitim düzeyi gibi demografik özellikleriniz hakkındaki soruları içermektedir. Ölçekler de psikolojik dayanıklılık ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ölçülmektedir.

Daha öncede belirtildiği gibi, ölçeklerde ve görüşmelerde verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli kalacaktır. Eğer çalışmayla ilgili herhangi bir şikayet, görüş veya sorunuz var ise bu çalışmanın araştırmacılarından biri olan Psk. Can Tarakçı ile iletişime geçmekten lütfen çekinmeyiniz(mctarakci37@gmail.com).

Araştırmanın sonuçlarıyla ilgileniyorsanız, Temmuz 2021 tarihinden itibaren araştırmacıyla iletişime geçebilirsiniz.

Katıldığınız için tekrar teşekkür ederiz.
Saygılarımızla
Psk. Can Tarakçı

EK 2

AYDINLATILMIŞ ONAM

Bu çalışmanın amacı evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve sosyal kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Anket tamamen bilimsel amaçlarla düzenlenmiŐtir ve bu araştırmaya katılım gönüllülük esaslıdır. Anket formunda kimlik bilgileriniz yer almayacaktır. Size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. ÇalıŐmadan elde edilen veriler yalnızca istatistik veri olarak kullanılacaktır. Yanıtlarınızı içten ve doğru olarak vermeniz bu anket sonuçlarının toplum için yararlı bir bilgi olarak kullanılmasını sağlayacaktır. Telefon numaranız anketörün denetlemesi ve anketin uygulandığının belirlenmesi amacıyla istenmektedir.

Yardımanız için çok teşekkür ederiz.

Psk. Can Tarakçı

Yukardaki bilgileri ayrıntılı biçimde tümünü okudum ve anketin uygulanmasını onayladım.

Telefon:

İmza:

EK 3**SOSYODEMOGRAFİK BAZI ÖZELLİKLER İLE İLGİLİ SORULAR**

1) Kaç yaşındasınız?

.....

2) Medeni durumunuz nedir?

1. Bekar (4. soruya geçiniz.)

2. Evli

3) (Evli iseniz) evlenme şeklinizi belirtiniz?

1. Görücü usulü ile, birbirlerini önceden tanımadan

2. Görücü usulü ile, daha sonra tanışıp onaylayarak

3. Tanışıp anlaşarak

4. Diğer.....

4) Doğum yerinizi belirtiniz?

1. Şehir

2. Köy/ Kasaba

5.)Eğitim düzeyiniz nedir?

a. İlkokul

b. Ortaokul

c. Lise

d. Üniversite

e. Yüksek lisans/ doktora

6) Aile tipiniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumludur?

1. Çekirdek aile (anne, baba ve/veya kardeşlerin birlikte yaşadığı aile)
2. Geniş aile (Anne, baba, kardeşler, büyükanne, büyükbaba ve diğer birinci derece akrabaların birlikte yaşadığı aile)
3. Diğer (Lütfen açıklayınız).....

7) Anne ve babanızın öğrenim durumunu belirtiniz.

- a. İlkokul
- b. Ortaokul
- c. Lise
- d. Üniversite
- e. Yüksek lisans/ doktora

EK 4

TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ

Tutum İfadeleri	1	2	3	4	5
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Kadın için ailesi ilk planda olmalıdır.					
3. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
4. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
5. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidirler					
6. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
7. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
8. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
9. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
10. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
11. Ailede çocukların ahlaki eğitiminden anne sorumlu olmalıdır					
12. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidirler .					
13. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
14. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
15. Evlenme teklifini kadın da yapabilmelidir.					

16. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
17. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
18. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
19. Kadının temel görevi anneliktir.					
20. Evin reisi erkektir.					
21. Dul kadın yalnız başına yaşayabilmelidir					
22. Kadın çalışmak için kocasından izin almalıdır.					
23. Bir genç kızın, şört etmesine ailesi izin vermelidir.					
24. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
25. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					

İNTİHAL RAPORU

EVLİ KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI VE SOSYAL KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ORJİNALLIK RAPORU

% 11	% 11	% 1	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikerisim.fsm.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 5
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 3
3	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	dspace.trakya.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
5	openaccess.ogu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1

ETİK KURUL RAPORU

Sayın Can Tarakçı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2020/703 proje numaralı ve **“Evli kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sosyal Kaygı Düzeyi ile ilişkisinin İncelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.